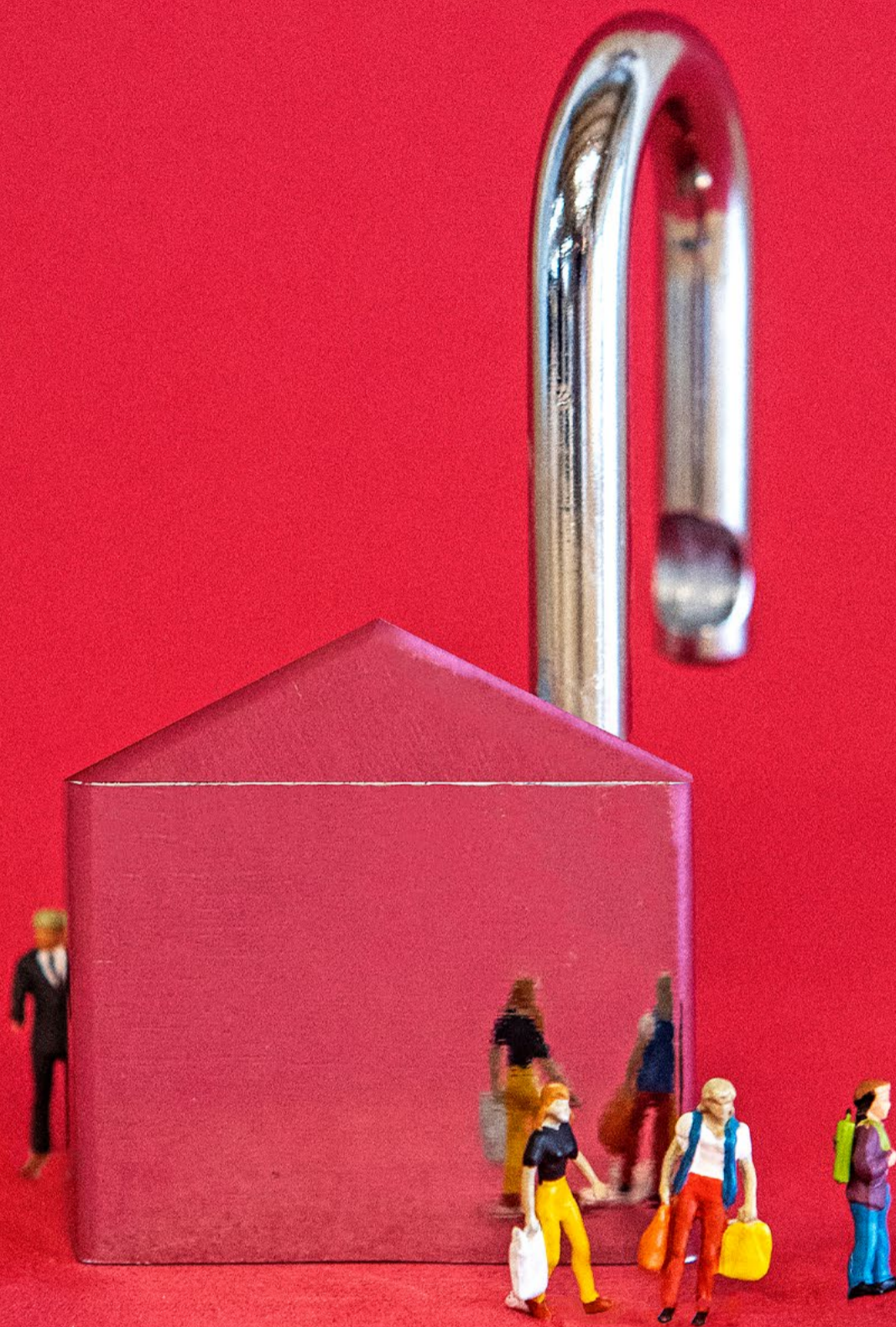

Directa

Juny 2024
#579
5 €

Habitatge de desprotecció oficial

Directa

EDITA

La Directa SCCL

Riera d'Escuder, 38, nau 1, planta 1
08028 Barcelona
Tel.: 935 270 982
Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat
www.directa.cat
Dipòsit legal: B 16982-2016

La DIRECTA s'imprimeix a Lerigraf SL,
C. de la Premsa, 2, Alcoletge, Lleida.

Aquesta publicació intenta escriure
amb un llenguatge no racista, no sexista
i no androcèntric.

La DIRECTA no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió.

La DIRECTA ha rebut enguany una subvenció de
la Generalitat de Catalunya, que representa
menys d'un 5% del pressupost
de la cooperativa.

General:

directa@directa.cat
Redacció Catalunya
redaccio@directa.cat
Redacció País Valencià
paisvalencia@directa.cat

Edició

Eloi Latorre

Correcció

Miriam Tijani

Coordinació web

David Bou, Gemma Garcia,
Jesús Rodríguez, Ester Fayos

Coordinació País Valencià

Ester Fayos

Administració i subscripcions

Jordi Vilaró

Coordinació fotografia

Victor Serri

Coordinació d'art

Maria Conill

Comunicació

Carla Benito

Publicitat i distribució

Míriam Blàzquez

Coordinació audiovisuals

Marta Pérez

Coordinacions de la revista:

Sota focus

David Bou i Jesús Rodríguez

Sobiranes

Guillem Martí i Tere Alberó

Fórmules

Gerard Casadevall, Maria Marín
i Vilar i Lluís Pascual

Decreixement

Ester Fayos

Indirecta

Mariana Cantero

Vincles

Ester Fayos

Rebot

Giuseppe Savino, Sara Romero
i Jordi Garcia

La central

Victor Serri

Internacional

Oriol Andrés, Berta Camprubí
i Joan Mas

L'entrevista

Gemma Garcia i Giuseppe Savino

Ideari

Adrián Crespo i Eloi Latorre

Imperdibles

Eloi Latorre

De memòria

Clara Asín, Gemma Martínez
i Eloi Latorre

Pensament

Adrián Crespo i Laia Alsina

Accents

Gemma Garcia i Jesús Rodríguez

Caplletra

Daniel Peralba i Miriam Tijani

Som cooperativa

Carla Benito

L'espina

Carlos Villafranca

Hi han col·laborat:

Portada:

Maria Conill i Victor Serri

Textos:

Jesús Rodríguez Sellés
Gemma Garcia
Ainhoa Lèrida
Adrià Auladell Martín
Arnau Comajoan Cara
Montserrat Celdrán
Jordi Campabadal Graus
Giuseppe Savino
Olga Garcia Camps
Iolanda Fresnillo
Mireia Cortés Bernabé
Clara Basiana
Lidia Luna
Marta Gambín
Lionel S. Delgado
Alba Arnau i Terrones
Emma Zafón
Marina Carmona Rivas
Sara Borrella

Fotografies:

Victor Serri
Ona Cano
Daniel Bartolomé
Jaume Ferrando

Il·lustracions:

Laura Galloforé
Mireia Sala
Olga Mollà
Maria Conill
Pepe Serra
Sergi Moreso
Ave Fèlix

Projecte gràfic:

Amaia Moran
Andrea Maresch
Gaizka Pagonabarraga
Gerard Casadevall
Pau Fabregat

Paraules des de l'exili

El mes de novembre, el jutge Manuel Garcia-Castellón m'imputava, amb onze persones més, un presumpte delictes de terrorisme en la causa del Tsunami Democràtic. Era una decisió judicial esperpèntica, però alhora intimidatòria, que irrompia durant la tramitació de la llei d'amnistia, després de quatre anys d'instrucció d'una causa en la qual mai no se m'havia inculpat. M'acusa de tenir coneixement previ de les manifestacions de la tardor del 2019. Ves per on, un periodista que té informació, és a dir, que fa la seva feina. Després de l'escalada dialèctica instigada pel poder judicial, el PP i Vox, tenia dues alternatives: asseure'm davant d'un jutge conxorxat amb l'extrema dreta, amb el perill d'un empresonament arbitrari, o preservar la meua llibertat i l'exercici de la tasca periodística des de l'exterior. La meua opció ha estat l'exili. Una decisió difícil i dolorosa, que m'allunya de la gent que estimo, de la redacció i del barri de Sants, però que m'ha donat l'oportunitat de continuar lluitant. No m'he exiliat per romandre en silenci. Les relacions internacionals que hem establert amb la resta de companyes exiliades han estat satisfactòries. Hem constatat com a l'Estat espanyol s'han normalitzat violències i discursos que des de fora s'interpreten com a greus vulneracions de drets democràtics. M'adreço sobretot a la gent que lluita per una causa noble, des del legítim dret a l'habitatge a la defensa de la vida a Palestina, barricades que al llarg dels últims anys he pogut explicar des de la *Directa*. Ara s'han capgirat els papers i em trobo en un rol protagonista que no m'agrada, però que assumeixo amb orgull. No només per defensar-me, també per provar de canviar un marc punitiu que posa en perill a tothom qui pensa diferent. Ens retrobem aviat.

Jesús Rodríguez Sellés
Periodista de la 'Directa'

Un de cada tres pisos
perdrà la protecció
oficial en set anys

43.077 habitatges a Catalunya, 67.612 al País Valencià i 7.098 a les Illes deixaran de tenir la condició d'habitatge protegit fins al 2030 a conseqüència d'un model que ja ha permès desqualificar gran part d'aquest parc residencial i ha desencadenat conflictes entre grans propietàries i inquilines

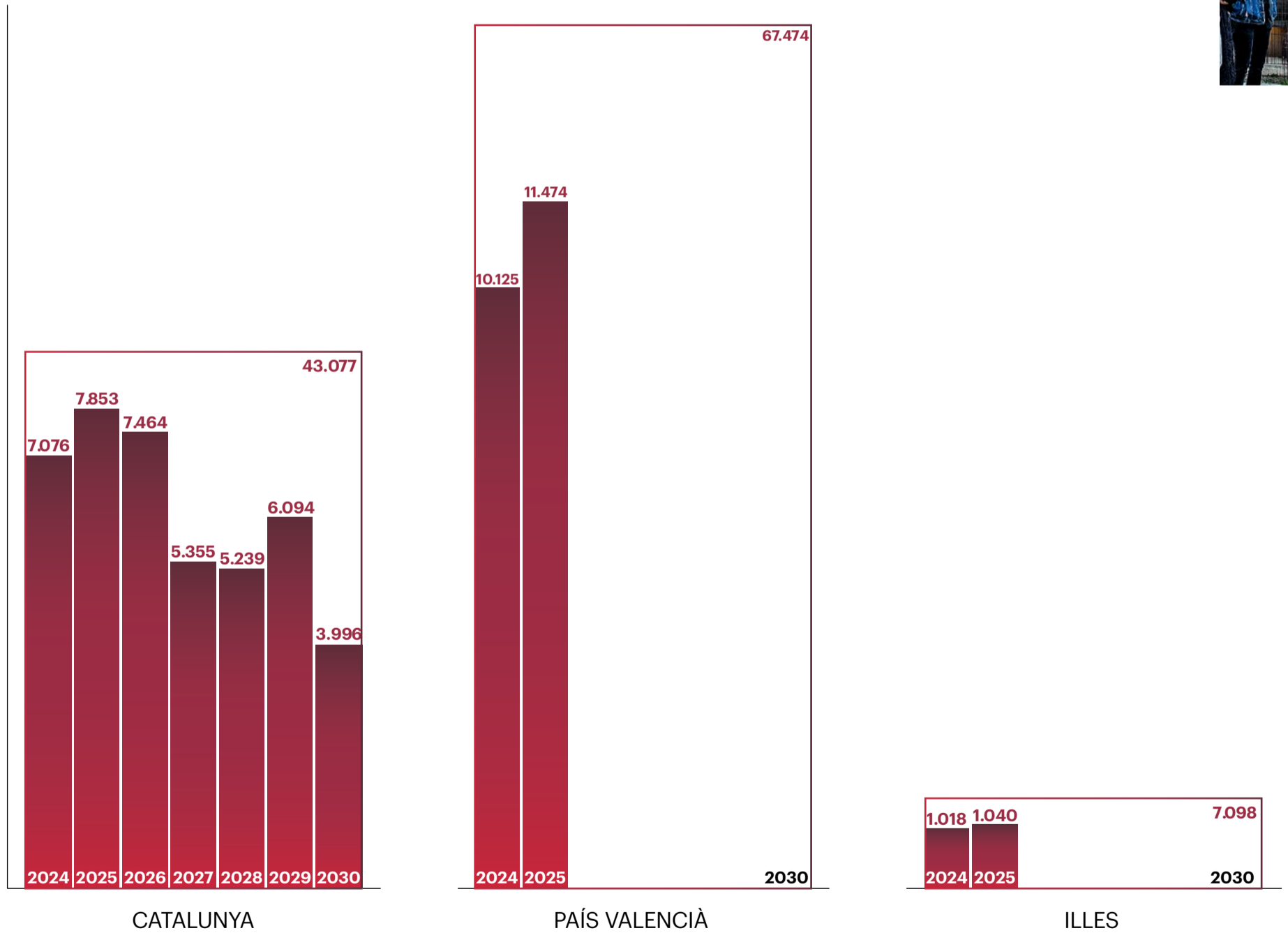
TEXT: **GEMMA GARCÍA**
FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI I ONA CANO**

Intent de desnonament de Kika Aguilera el 5 de febrer a Salou | IVAN GIESEL

HABITATGES QUE DEIXARAN DE SER DE PROTECCIÓ OFICIAL

Fons: Idescat, Portal de Transparència de la Generalitat de Catalunya, Agència de l'Habitatge de Catalunya, Conselleria d'Habitatge, Territori i Mobilitat de les Illes, INE, Vicepresidència Segona i Conselleria de Serveis Socials, Igualtat i Vivenda del País Valencià.

*A la pèrdua prevista al País Valencià, cal sumar-hi els habitatges qualificats el 1973 i 1974, dels quals no es disposa de dades.

Mig centenar de persones es concentren davant les escales que s'enfilen per l'edifici del carrer de Frederica Montseny a Salou (el Tarragonès). El que van aturar el mes de febrer no és un desnonament qualsevol. Kika Aguilera fa set anys que viu en un dels vuitanta pisos de protecció oficial que conformen una promoció d'un parell de blocs. Ja en fa dos que està fora de contracte, tot i que ha continuat pagant cada mes. La propietat de casa seva és InmoCaixa -la immobiliària de Criteria, el hòlding inversor de la Fundació La Caixa- des que, l'any 2007, va signar un acord amb l'Ajuntament per a la transmissió de 6.000 metres quadrats de sòl públic amb el compromís de fer-hi habitatge de protecció oficial (HPO), és a dir, que té un preu regulat.

El cas de Kika Aguilera és la crònica d'una mort anunciada, perquè en la mateixa promoció ja hi ha quatre famílies més fora de contracte i els de tota la resta s'extingiran en els pròxims anys. Les condicions que va acordar el consistori amb la promotora privada ho fan possible. L'acord establí el compromís de conservar el règim de lloguer protegit només durant deu anys, tot i que la qualificació -segons la informació facilitada a la *Directa* per l'Agència de l'Habitatge de Catalunya per mitjà del Portal de Transparència de la Generalitat- és per trenta anys, fins al 2039. Transcorreguda aquesta primera dècada, doncs, el grup immobiliari ja no cal que mantingui els lloguers, sinó que pot vendre els habitatges a preu concertat, un règim d'HPO més car que el general. El servei de premsa de l'entitat financera reconeix que ha decidit posar els pisos a la venda a mesura que vagin quedant buits, sempre d'acord amb "el que ens determina la normativa".

En aquest moment, a Catalunya hi ha 119.195 HPO, al País Valencià 179.071 i a les Illes 13.122. Fins ara, el marc normatiu que s'ha articulat al voltant de l'habitatge protegit ha permès la pèrdua de la vigència de la qualificació de gran part del parc i, per tant, la seva incorporació automàtica al mercat privat. Les dades que han facilitat a aquest mitjà diferents administracions públiques dimensionen per primera vegada l'impacte d'aquesta dinàmica: des d'ara fins al 2030, a Catalunya desapareixeran 43.077 habitatges protegits; al País Valencià, més de 67.612 i a les Illes, 7.098. És a dir, en set anys, els Països Catalans perdran més d'una tercera part de l'habitatge de protecció oficial actual. A partir del 2030 i fins al 2040, el ritme de pèrdua en el conjunt dels territoris es desaccelera: a Catalunya se'n perdran 21.017; al País Valencià, 69.582 i a les Illes, 4.078.

Si bé és cert que la Generalitat de Catalunya, mitjançant un decret llei aprovat l'any 2019, fixa la perpetuïtat de moltes de les noves promocions de protecció oficial, la sagnia de milers d'habitatges edificats prèviament és imparable. El 2023, per cada unitat protegida de nova creació se'n van destruir 2,5, i les previsions no són encoratjadores. L'Agència de l'Habitatge de Catalunya apunta que enguany, entre lloguer i venda, passarà a preu de mercat 7.076 pisos i el 2025, 7.853.

BAIXA L'OFERTA, CREIX LA DEMANDA

Si només ens centrem en habitatge protegit de lloguer, el moment àlgid a Catalunya arribarà el 2029, quan 1.876 immobles qualificats com a HPO es faran fonedissos. Abans d'arribar-hi, dotze promocions de lloguer -en total, 150 sostres- deixaran de tenir preus per sota del valor de mercat enguany i el 2025 passarà el mateix amb catorze edificis -337 pisos-, entre els quals destaca

un bloc que allotja 112 famílies, propietat de l'Institut Català del Sòl (Incasòl), ens públic dependent del Departament de Territori i Sostenibilitat. La majoria, però, són promocions privades que van ser qualificades amb una protecció de trenta anys.

Al País Valencià, gairebé en temps de descompte, el govern del Botànic també va aprovar un decret per començar a compensar la pèrdua d'HPO, però ara l'executiu autonòmic de PP i Vox l'està modificant. "Tornaran a un model residual i contracíclic: renunciaran a la qualificació permanent i flexibilitzaran els mecanismes de preus", anticipa Raül Beltran, sociòleg i exassessor de la Regidoria d'Habitatge de l'Ajuntament de Castelló. La reculada política tindrà lloc en un moment en què el País Valencià ja està a mínims històrics pel que fa a parc protegit: l'any passat només es van qualificar d'HPO 274 habitatges, però se'n van perdre més de 8.700. És a dir, per cada immoble nou en van desaparèixer 31. Beltran alerta que el 2042 es preveu la desaparició total del parc protegit actual i que ara mateix n'hi ha la meitat que fa dotze anys.

Amb tot, els registres de sol·licitants d'aquesta classe de llars no paren d'engreixar-se. A Catalunya, 92.775 unitats de convivència resten a l'espera d'HPO, 35.393 persones n'han sol·licitat al País Valencià i 4.366 a les Illes, on fins al 2030 es preveu la pèrdua de 7.098 habitatges protegits.

Amb aquestes xifres, el pes de l'habitatge de lloguer social respecte del total de primera residència en el conjunt de l'Estat espanyol és dels més baixos d'Europa, tal com alertaven Carme Trilla i Jordi Bosch en un informe elaborat per la Fundació Alternatives l'any 2018. Concretament, l'1,5%, segons dades de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) d'enguany. Amb l'evolució prevista, sembla un miratge l'objectiu fixat per la llei catalana del dret a l'habitatge de 2007 d'aconseguir un 15% d'habitatges destinats a polítiques socials el 2027.

SET DE CADA DEU, EN MANS PRIVADES

L'ensorrament de l'habitatge protegit destinat a segments de la població amb rendes que no permeten fer front a uns preus de mercat disparats no és casualitat. Fins ara i durant les darreres dècades, la política dels governs s'ha basat a prioritzar la compra per damunt del lloguer i les promocions privades amb subvencions i ajudes públiques en comptes de les iniciatives públiques o cooperatives. "Ara es destapa un secret a veus: la pèrdua bestial dels recursos públics invertits a causa del model de desqualificació", sentència Guillem Domingo com a tècnic d'habitatge i ciutad de l'Observatori DESCA.

Per augmentar el nombre de pisos assequibles, l'Ajuntament de Barcelona va aprovar el 2018 la destinació a habitatge protegit d'un 30% de les noves construccions i rehabilitacions integrals, una demanda liderada per la Plataforma d'Afectades per la Hipoteca de Barcelona, l'Assemblea de Barris pel Decreixement Turístic, la Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona, el Sindicat de Llogateres i l'esmentat observatori DESCA. A més d'una campanya en contra, promotores i constructores van aprofitar l'endarreriment de l'entrada en vigor de la reforma per demanar llicències i esquivar la llei.

Cal tenir en compte que, en l'actualitat, a Catalunya només hi ha un 39% de promocions públiques -tot i que el cooperativisme ja representa un 16% del total-, mentre que al País Valencià nou de cada deu són privades i a les Illes, el 71%. De mitjana, set de cada deu habitatges protegits estan privatitzats. Aquest model en què prevalen les empreses privades dibuixa un circuit clar i freqüent de buidatge de les arquitectures públiques: ►

A Catalunya, 92.775 unitats de convivència resten a l'espera d'HPO, 35.393 al País Valencià i 4.366 a les Illes. Al conjunt de l'Estat espanyol, l'habitatge social representa un 1,5%

► L'habitatge rep una qualificació a trenta, vint-i-cinc, vint o deu anys en funció del règim de tinença, de la titularitat i tipologia del sòl o de si ha rebut o no ajuts públics. Transcorregut aquest període, la propietat pot vendre o llogar a preu de mercat. És a dir, l'habitatge acaba perdent la seva funció social i la propietat n'obté un benefici. Com a mínim, per a Domingo, "l'habitatge de protecció que hagi rebut qualsevol mena de suport públic hauria de tenir una qualificació a perpetuïtat".

LES PROMOCIONS DE LA CAIXA, EN LLUITA

A mesura que s'apropen les desqualificacions, van aflorant conflictes entre les propietats d'HPO i les llogateres. És el cas de la promoció d'Inmocaixa de Salou, però també de les del carrer de la Llibertat de Banyoles (el Pla de l'Estany) o del barri de la Torre a València. Només a Catalunya -l'únic territori d'on la *Directa* ha pogut obtenir el llistat de promotores de lloguer- el grup de La Caixa té 36 promocions d'habitatge protegit amb un total de 2.197 unitats. I d'aquestes, tan sols el 40% tenen qualificació permanent. La resta perdran la seva condició entre el 2031 i el 2042.

És el cas dels dos edificis en lluita a Salou, de les façanes dels quals fa mesos que pengen pancartes que acusen La Caixa de "desnonar" i d'"engany". La família d'Aguilera, que ja carrega diverses dates de desnonament a les espatlles, no és l'única que està fora de contracte: n'hi ha quatre més, i 34 pisos del total de vuitanta ja estan buits. Com que el 2019 ja havien transcorregut els deu anys de lloguer obligatoris, l'entitat no renova contractes perquè està decidida a vendre els immobles.

Amb el suport del Sindicat de Llogateres, el veïnat afectat ha presentat una sol·licitud d'expropiació a l'Ajuntament de Salou i a l'Agència de l'Habitatge de Catalunya perquè assegurin que hi ha pisos que fa més de dos anys que no s'habituen. De fet, Aguilera explica sense embuts que, davant la por de ser desnonada, va okupar-ne un: "No tenim on anar amb salaris baixos, i menys en un poble on no hi ha oferta de lloguer, tot és de temporada i turístic. Ens trobem en situació d'exclusió residencial". Els mateixos serveis socials de l'Ajuntament ho reconeixen en un informe: "Actualment, és difícil trobar un pis de lloguer amb aquestes condicions, solen ser pisos de contracte de temporada, perquè a l'estiu es destinen a lloguer turístic". Salou es troba entre els quinze municipis de Catalunya amb un percentatge més elevat d'habitatges amb llicència turística: en té 7.639, el que equival a 39 per cada cent habitants.

A Belén Gamero, una altra veïna de la mateixa promoció, ja li han comunicat que no tenen intenció de renovar-li el contracte. "Em vaig traslladar a Salou des de Barcelona buscant estabilitat, vaig accedir a un pis d'HPO i no va ser fins al cap d'un any que em van dir que hauria de marxar", explica. Gràcies a la coordinació entre el veïnat, Gamero es va adonar que la clàusula d'opció a compra que figurava en els primers contractes havia

Al bloc de Salou on viu Belén Gamero fa mesos que s'hi exhibeixen pancartes i pintades que acusen La Caixa de "desnonar" les veïnes.
| VÍCTOR SERRI
IVAN GIESEL

Només a Catalunya, el grup immobiliari de La Caixa té 36 promocions d'HPO, amb més de 2.000 unitats, de les quals només un 40% són permanents i la resta perdran la condició entre 2031 i 2042

desaparegut i que alguns dels pisos ja estaven a la venda en portals immobiliaris. "Ens vam queixar i ens van fer una oferta de compra: més de 137.000 euros per un apartament de 52 metres quadrats", denuncia, un preu superior al que marca la normativa. L'acord de l'Ajuntament amb La Caixa permet la transmissió tal com estableix el decret 244/2005 que, per a municipis localitzats en el que es defineix com a "zona B" -a la qual pertany Salou- s'estableix un preu concertat de venda de 1.703 euros per metre quadrat, és a dir, 88.556 per 52 metres.

Aldo Reverte, membre de la Comissió d'Acció Sindical del Sindicat de Llogateres, recorda que Inmocaixa forma part d'un model que està orientat "a garantir el guany privat de promotores, constructores i empreses propietàries". Ho diu amb convicció perquè el col·lectiu al qual pertany ho ha calculat: assegura que, transcorreguts quinze o vint anys a preu protegit, el pagament de rendes de les llogateres ja es converteix en benefici directe. Enmig de negociacions amb la propietat, el consistori no ha volgut facilitar informació a la *Directa* sobre la inversió municipal per a la construcció de la promoció ni tampoc sobre

si es planteja l'opció de tempteig i retracte –és a dir, d'adquisició preferent- municipal que està contemplada en l'acord.

La incertesa i l'opacitat també inquieten Rosario Devís, una dona de 79 anys amb una pensió de jubilació de poc més de 800 euros mensuals, que el 2011 va entrar a viure en un pis protegit del número 4 del carrer de les Barraques de Llàcer, a València, propietat també de Critericaixa. A més d'una clàusula d'opció a compra que es va esfumar, Devís recalca que “van tenir la gosadia de demanar un aval bancari per a accedir als habitatges, que van acabar suprimint”, una condició que no figura entre els requisits llistats per optar a un HPO.

Segons la Generalitat Valenciana, la qualificació de l'edifici data del 2011 i contempla deu anys en règim de lloguer protegit. Des del 2021 hi ha contractes que no s'han renovat i Devís assegura que els lloguers més recents són més cars. Conviure amb aquesta incertesa no és fàcil: “La gent té condicions socioeconòmiques complicades i temen que el bloc acabi en mans d'uns fons d'inversió i ens expulsin a tots. No tenim accés a l'expedient i, per tant, no tenim informació”, lamenta. ►

Per combatre uns patrons que es repeteixen, les famílies de les promocions d'habitatge de protecció oficial de la Fundació La Caixa de diversos municipis de Catalunya han encetat un litigi. El Sindicat de Llogateres, en aliança amb el Col·lectiu Ronda, ha presentat la primera demanda col·lectiva per aconseguir la nul·litat de setze clàusules que consideren abusives i que Inmocriteria imposa contracte rere contracte. Com a precedent, hi ha la condemna històrica que va dictar el jutjat de primera instància número 31 de Barcelona contra el fons d'inversió Azora, que també té habitatges de protecció oficial, per clàusules abusives en els contractes de lloguer a principis de 2023. L'advocada Montse Serrano defensa que “en haver estat imposades, les clàusules provoquen un desequilibri en contra de l'arrendatari, un fet pel qual la normativa de consumidors contempla que puguin ser declarades nul·les per abusives”. Amb la mirada posada en el futur, Serrano també recalca que si la demanda prospera, podria tenir efectes sobre tots els contractes signats amb aquesta immobiliària i prohibir la incorporació de les clàusules impugnades als contractes de futur. Entre les setze condicions contractuals hi ha l'obligació de contractar una assegurança d'impagament, el càrrec de totes les reparacions i dels drets de connexió a serveis i subministraments, així com la repercussió de despeses generals i l'impost sobre béns immobles (IBI). D'aquesta manera, la mensualitat es va inflant amb imports que acaben comportant cent euros més cada mes. També hi ha clàusules sobre penalitzacions que la demanda considera desproporcionades.

FRONT JUDICIAL PER CLÀUSULES ABUSIVES

► DE LA PROTECCIÓ AL FONS D'INVERSIÓ

Ja hi ha antecedents d'un escenari que tem especialment Rosario Devís. Dos immobles de protecció oficial del barri del Raval Universitari de Castelló van acabar en mans del fons estatunidenc TPG Real Estate Partners just quan perdien la condició d'HPO. Del Banc de Santander van passar a Global Pantelaria, propietat del fons d'inversió Cerberus, i finalment, a principis de 2020, els va comprar Tèmpore Properties -una societat anònima cotitzada d'inversió immobiliària (socimi) filial de TPG- dins d'un paquet d'habitatges, places d'aparcament i trasters de la capital castellonenca. Inicialment, Tèmpore era el vehicle d'inversió dedicat al lloguer i exempt de l'impost de societats de la Sareb per llançar al mercat una part del parc d'habitatges, però a partir del 2019, el conegut com a "banc dolent" va començar a desfer-se'n fins a traspasar-lo per complet a TPG, que en l'actualitat disposa de 2.424 habitatges de lloguer a l'Estat espanyol.

Tot i que el període de protecció de les promocions a preu regulat del barri del Raval va de 2005 a 2030, Beltran denuncia que la Conselleria va permetre la pèrdua de la qualificació quan havien transcorregut només quinze anys, és a dir, el 2020, just quan el fons inversor va comprar els blocs. Aprofitant la flexibilitat de la normativa valenciana, la propietat es va acollir a la desqualificació voluntària de l'habitatge. Una de les veïnes que encara resisteix en precari a l'edifici -que demana no revelar la seva identitat- recorda que en el moment en què la societat Tèmpore va adquirir la finca, va voler imposar pujades de fins al 60% dels lloguers i va començar a expulsar famílies: "Era l'any 2020, el meu contracte vencia en dos mesos, tenia una criatura petita i estava a l'atur; vaig patir una depressió. La moratòria per la pandèmia em va salvar".

Fins i tot un informe del 2021 encarregat pel Sindicat de Llogateres de Castelló va detallar els mecanismes dels fons d'inversió per expulsar les arrendatàries: humitats greus sense reparar, manca d'aïllament, aixetes amb escassa pressió o sense aigua calenta o patis sense desaiçüe. Segons Nicol Tudorache, membre del sindicat, tot perseguia la mateixa finalitat: "Evitar tenir com a clients famílies vulnerables per aconseguir la màxima rendibilitat".

Amb aquest mateix objectiu, el 2017 l'empresa Agopoli Business, propietària de tres blocs qualificats de HPO al barri de la Gerreria de Palma -que després van passar a mans de Alquileres Sa Gerreria SL-, va arribar a oferir pisos per mitjà de les plataformes Airbnb i Booking des de 150 euros la nit, obviant el règim de protecció vigent, fet pel qual va acabar sancionada. L'extinció de la qualificació estava prevista per al 2019, però dos anys abans ja van començar les no renovacions de contracte i les pujades de quotes. Encarnació López ho va viure en primera persona: "Tot formava part d'una estratègia dissuasiva amb l'objectiu que abandonéssim els habitatges. Fins i tot van arribar a retirar la placa d'HPO de la façana".

El 2023, per cada unitat protegida de nova creació a Catalunya se'n van destruir 2,5 i les previsions no són encoratjadores. L'Agència de l'Habitatge apunta que enguany passaran a preu de mercat 7.076 pisos i el 2025, 7.853

Reunió de les veïnes del bloc del carrer Alfonso Comín de Barcelona el 2020

El Sindicat de Llogateres i Col·lectiu Ronda van anunciar una demanda col·lectiva contra Inmocaixa el 22 de maig
| VÍCTOR SERRI

En el bloc protegit on viu Víctor Morcillo, a Santa Coloma de Gramenet (el Barcelonès), tampoc ha calgut esperar al venciment de la qualificació per caure en mans d'un gran grup inversor. Quan li van assignar el pis fa dos anys, desconeixia que ja estava en cartera del fons inversor alemany Patrizia, que s'ha convertit en un dels grans operadors d'habitatges de lloguer a Catalunya amb vora 2.000 unitats.

El 2018, l'empresa pública Regesa -avui adscrita a l'Àrea Metropolitana de Barcelona- havia venut els terrenys públics de dues finques de Gramenet a la promotora Corpedificacions SL, del grup BeCorp, amb la condició que una d'elles -la dels números 43-37 del carrer de Prat de la Riba- es dediqués a lloguer protegit de règim concertat i l'altra -al carrer Amèrica, 11-21- a habitatge lliure, però reservant la planta baixa per a una escola bressol. En total, 30 habitatges de HPO i 35 a preu de mercat, per 3,2 milions d'euros. Tan bon punt van estar construïts, la propietària va passar a ser BCN Housing Place, una altra empresa del mateix grup, amb qui Morcillo va signar el contracte, i que disposa dels serveis d'administració de l'empresa Azzam del fons inversor Azora, que també controla la propietat d'habitatges protegits.

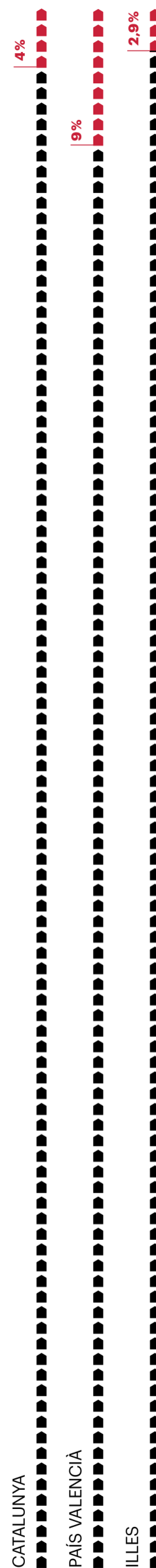
Victor Morcillo i altres inquilins d'un bloc de Santa Coloma de Gramenet denuncien assetjament immobiliari | VICTOR SERRI

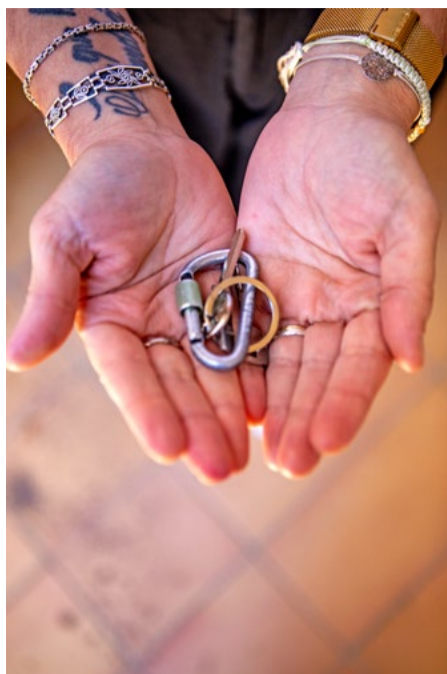
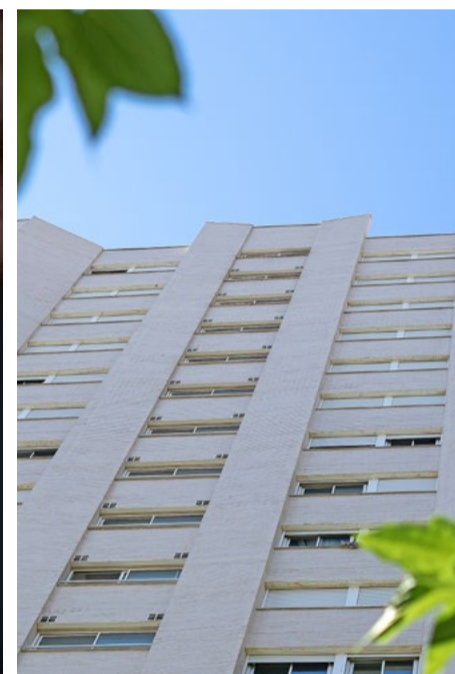

Mesos abans que Morcillo signés el contracte, Patrizia va comprar la cartera de lloguer de Becorp, en mans de la societat BCN Housing Place. La firma alemanya té diverses promocions a Barcelona (a Can Batlló, a l'antiga fàbrica de Cobega, a la Sagrera i a Sarrià), així com en algunes localitats properes, com Badalona, Terrassa i Abrera.

A més d'imposar-los algunes de les clàusules ja denunciades en els casos de La Caixa -com l'assegurança d'impagament, l'impost sobre béns immobles (IBI) i les despeses de la comunitat- les afectades expliquen que, des de l'inici, la propietat emet rebuts de subministraments sense periodicitat ni detalls de consum. Per sorpresa, el 28 d'agost de 2023, BCN Housing Place va sol·licitar al veïnat la signatura d'una pòlissa amb la gestora energètica Sunflower Soluciones SL, per repercutir a les llogateres les despeses d'instal·lacions i manteniment, sota amenaça de deixar-les sense subministraments. El nou servei implica una quota d'alta de 60 euros més 35 euros addicionals cada mes, a banda dels consums. "Ajusten el lloguer al preu de HPO fixat, però hi afegeixen extras: el pàrquing obligatori, la comunitat, el gestor energètic i l'IBI. Acabo pagant gairebé 690 euros mensuals", lamenta Morcillo. ▶

% D'HABITATGES PROTEGITS RESPECTE DEL TOTAL

ROSARIO DEVÍS**Municipi**
València**Propietat**
Inmocaixa (Fundació la Caixa)**Habitatges**
120**KIKA AGUILERA****Municipi**
Salou**Propietat**
Inmocaixa (Fundació la Caixa)**Habitatges**
80

► Fins ara, el veïnat i el Sindicat de Llogateres han interposat una reclamació a l'Agència Catalana de Consum, l'octubre de 2023, i una denúncia per assetjament immobiliari a l'Agència de l'Habitatge de Catalunya el mes de gener. “No volem sobrecostos ni que ens enganyin, sinó transparència”, conclou Morcillo. Fins i tot Antoni Suárez, quart tinent d'alcaldia i responsable de l'Àrea d'Urbanisme, Habitatge, Medi Ambient i Energia de Santa Coloma de Gramenet, reconeix que no els va agradar “el concepte general de model de negoci de la propietat amb un preu tancat amb tots els serveis” i afegeix que en el seu moment van assegurar-se, amb l'Agència d'Habitatge, que s'acotés a la normativa.

A més, fa poc, mitjançant un correu electrònic, BCN Housing Place exigia uns ingressos d'entre 2.170 i 2.415 euros nets al mes per optar a l'adjudicació de pisos de protecció oficial a la placeta d'Anna Murià de Barcelona, uns requisits que vulneren l'establert per la Generalitat. Així ho acrediten correus electrònics de l'empresa que la *Directa* ha pogut consultar.

PROMOCIONS PÚBLIQUES EN VENDA

La fuga d'habitatge protegit i la desvirtuació de la funció social no tan sols es desencadenen perquè les promotores privades amb afany de lucre imposen el model, sinó també perquè les

mateixes administracions públiques han lliurat la gestió d'edificis sencers a fons d'inversió. Mediàticament, va tenir molt ressò el cas de l'Ajuntament i la Comunitat de Madrid que, l'any 2013 van vendre habitatge de lloguer social als fons d'inversió Blackstone i Azora, respectivament. Però no van ser casos únics.

Entre 2010 i 2011, Lazora, filial d'Azora més endavant rebatejada com Nestar, va prendre el control de tres finques de Barcelona -als carrers del Camp del Ferro i de Pujades i a la plaça d'Alfons Comín- per 25,6 milions d'euros, que eren propietat de l'avui dissolt Consell Comarcal del Barcelonès, per mitjà de Regesa. I el 2013, va ser la filial Colón Viviendas qui va pagar 11,4 milions a la Fundació Pisos de Lloguer -també adscrita al consell comarcal- per passar a gestionar quatre blocs de la travessera de les Corts, el passeig d'Urrutia i els carrers de la Sagrera i de Manuel Sancho. En tots dos casos es materialitzava la transmissió de la gestió i els drets de superfície sobre les finques municipals en sòl públic per una durada de 75 anys, a partir de la data d'escriptura (de 2002 fins a 2008, en funció de l'edifici). És a dir, transcorregut aquest període, haurien de tornar a l'administració. L'Ajuntament no ha pogut aclarir a la *Directa* si, transcorreguts els trenta anys de protecció, poden passar a preu de mercat.

VICTOR MORCILLO

Municipi
Santa Coloma de Gramenet

Propietat
BCN Housing Place (Patrizia)

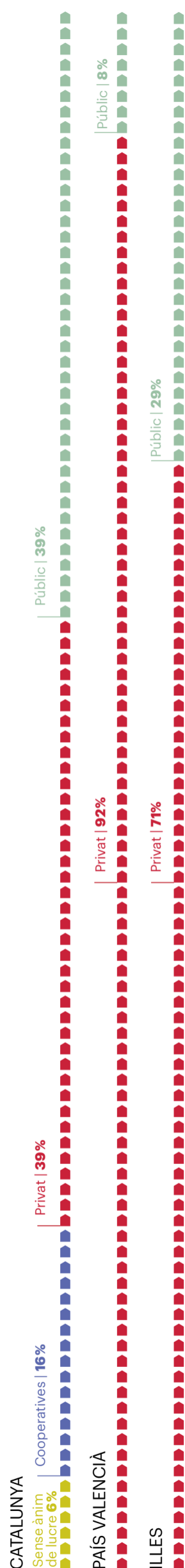
Habitatges
30

El bloc de la plaça d'Alfonso Comín, per exemple, quedarà desprotegit el 2038, però els problemes han començat abans. Segons les denúncies veïnals, Lazora fa tres anys va començar a enviar burofaxos anunciant una pujada del 35%, que estaria superant el topall de preu concertat estipulat a les taules de la Generalitat de Catalunya. David Álvarez, que fins aleshores havia pagat 506 euros mensuals (600 amb despeses de comunitat i IBI) per un pis de 53 metres quadrats, havia de passar a pagar-ne 200 més.

Gràcies a l'organització veïnal i la denúncia pública, les afectades van aconseguir que l'Agència de l'Habitatge obrís expedients per alertar que els imports proposats estan per sobre dels preus màxims. Per aquesta raó, Lazora, en els contractes que va renovar, no ha incrementat el preu dels lloguers, però ha inclòs un annex on informa que recorrerà el criteri de preus de l'administració i, en cas de resolució favorable, l'arrendatari s'ha de comprometre a abonar-li la nova renda i les corresponents actualitzacions. No és l'única disputa de l'administració sobre les pràctiques del fons d'inversió en aquest edifici de protecció oficial. L'Ajuntament de Barcelona va sancionar el fons gestor per mantenir buits vint pisos, però, després d'un recurs d'Azora, el jutge va estimar que s'havien fet gestions per mobilitzar els habitatges i, amb aquest argument, no va imposar cap multa. ●

TIPOLOGIA DE PROMOTORES

GRANS BLOCS DE LLOGUER EN RISC

PROMOTOR PÚBLIC
Patronat Municipal de l'Habitatge

BARCELONA
Marina 343-345

HABITATGES 153

INICI QUALIFICACIÓ
2004
FINAL QUALIFICACIÓ
2029

PROMOTOR PÚBLIC
Patronat Municipal de l'Habitatge

BARCELONA
Gran Via de les Corts Catalanes 120-126

HABITATGES 239

INICI QUALIFICACIÓ
2004
FINAL QUALIFICACIÓ
2029

PROMOTOR PÚBLIC
Patronat Municipal de l'Habitatge

BARCELONA
Tucuman 21-25

HABITATGES 150

INICI QUALIFICACIÓ
2004
FINAL QUALIFICACIÓ
2029

PROMOTOR PÚBLIC
Institut Municipal de l'Habitatge i Rehabilitació de Barcelona

BARCELONA
Santa Coloma 55-71

HABITATGES 207

INICI QUALIFICACIÓ
1999
FINAL QUALIFICACIÓ
2029

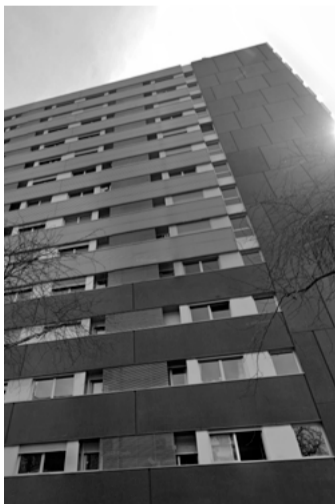

PROMOTOR PRIVAT
Factor Habast, SL

LLEIDA
Roure 2

HABITATGES 150

INICI QUALIFICACIÓ
2010
FINAL QUALIFICACIÓ
2040

PROMOTOR PÚBLIC
Regesa
Transmissió a Lazora

BARCELONA
Pujades 292-312

HABITATGES 175

INICI QUALIFICACIÓ
2008
FINAL QUALIFICACIÓ
2038

PROMOTOR PRIVAT
Siresa Gironina SA

GIRONA
Pujada de la Creu de Palau

HABITATGES 113

INICI QUALIFICACIÓ
1998
FINAL QUALIFICACIÓ
2028

PROMOTOR PRIVAT

Foment Immobiliari
Assequible SAU
(La Caixa)

SITGES

Joan Puig Mestre, 2
Victor Balaguer, 16

HABITATGES 113

INICI QUALIFICACIÓ

2007

FINAL QUALIFICACIÓ

2037

PROMOTOR PÚBLIC

Incasòl

BARCELONA

Sant Ramon / Sant
Oleguer N.R.

HABITATGES 112

INICI QUALIFICACIÓ

1995

FINAL QUALIFICACIÓ

2025

PROMOTOR PÚBLIC

Habitatges Municipals
de Sabadell

SABADELL

Carrer sol i padris 56-60

HABITATGES 101

INICI QUALIFICACIÓ

2004

FINAL QUALIFICACIÓ

2029

TIPOLOGIA DE TINENÇA

CATALUNYA

Lloguer | 30%

Venda | 70%

PAÍS VALENCIÀ | Sense dades

ILLES

Venda | 80%

Lloguer | 20%

Sobiranyies

PEDALADES QUE SÓN MASSA

TEXT: **AINHOA LÉRIDA**
FOTOGRAFIA: **ONA CANO**

Enguany s'ha celebrat a València l'Orxatona, una trobada que cada any té lloc en una localitat de la península Ibèrica per defensar el dret a anar en bicicleta en entorns urbans. La iniciativa forma part del moviment Massa Crítica, que convoca bicicletades multitudinàries arreu del món

El primer dia de maig començava a la ciutat de València l'Orxatona, un esdeveniment que s'autoqualificava de "trobada interplanetària" de bicicletes. Es tracta d'una festa ciclista que cada any se celebra a una ciutat diferent de l'Estat espanyol, vinculada al moviment internacional Massa Crítica, nascut a la ciutat de San Francisco (Califòrnia, els EUA) i que en l'actualitat congrega pedalades un cop al mes en unes 300 localitats de tot el món. La trobada anual estatal rep el nom genèric de Criticona, però la denominació varia cada any en funció de la ciutat, i convoca centenars de persones per a celebrar i promoure l'ús de la bicicleta. La Massa Crítica no és una manifestació, sinó una ajuntada casual de gent que va en bicicleta. No tracta de bloquejar el trànsit, és trànsit. És a dir, les ciclistes circulen ocupant l'espai que normalment acaparen els cotxes.

Moltes participants de l'Orxatona començaven a desplaçar-se dies abans amb la seua bicicleta des de diferents parts del món i establir-se a València durant cinc dies curullats per una programació que inclou tallers, rutes guiades i dinars comunitaris. Dues grans concentracions ciclistes van protagonitzar la trobada. Per una banda, l'eixida des de la plaça de la Verge que, de fet, ja té lloc el primer divendres de cada mes a les 19.30 hores, com a part del moviment Massa Crítica. La segona, el dissabte: la Massa Crítica Interplanetària, celebrada anualment i amb eixida des del Parc Central a les cinc i mitja de la vesprada. Qui participa té clar que amb la massa "som totes bicicleteres, eixim en grup, ens protegim, i és una manera de poder sentir-nos segures per una volta". "No sempre és fàcil quan anem per la carretera, inclús pel carril bici, per això cal unir-se i compartir que som el model de transport més ecològic i saludable", afegeix una de les participants.

Les marxades arrancaren en dies diferents i, amb recorreguts diferents. De fet, no existeix un recorregut en la Massa Crítica, com tampoc responsables. La massa pedaleja, es va deixant endur pels carrers de la ciutat, i per les voltes obligades pels vials tallats. Tanmateix, les dues convocatòries estigueren interceptades per la policia espanyola. Algunes participants apunten que no és un fet que "sol passar". En una de les concentracions, Shervin ondeja una bandera palestina. No és l'única. De fet, se'n van veure a les dues masses. Ell ha vingut des de Barcelona i fa quatre anys que participa en la Massa Crítica. Explica que "a més de ser una plataforma per a reivindicar l'ús lliure de la bici a l'espai públic, també ha de servir per a demanar la llibertat per al poble palestí".

AJUNTAR-SE CONTRA LA DICTADURA DEL MOTOR

"Massa Crítica" és com es descriu en termes generals el moviment sorgit del documental sobre ciclisme *Return of the Scorcher* (1992), de Ted White. En aquest film, George Bliss, dissenyador estatunidenc de bicicletes, descriu una escena que ocorre a la Xina quan les ciclistes no poden travessar els carrers a causa de la quantitat de vehicles de motor que hi circulen i per la falta de

semàfors. Llavors s'ajunten i creuen a la vegada per a avançar sobre els cotxes. "Moltes persones, de manera aïllada, adopten un comportament que es contagia i es fa visible amb l'objectiu que es produïsquen canvis", conta Raquel, que ha vingut des de Madrid perquè no es vol perdre l'Orxatona.

Aquesta vegada, una dècada després de la Citricona -així es va anomenar la massa crítica celebrada a València en 2014- la ciutat es va omplir durant cinc dies de bicicletes i d'una programació oberta al voltant d'aquest mitjà de transport. Des del grup impulsor es reivindica "l'ús de la bicicleta a les ciutats i una mobilitat més sostenible". Belén Calahorra forma part de València en Bici, col·lectiu que va nàixer en 1990 per a "defendre la bicicleta com un mitjà de transport respectuós amb l'entorn i la ciutadania", i també de ConBici, la Coordinadora d'Associacions Ciclistes d'àmbit estatal espanyol. Creu que deu anys després de la primera trobada, "la ciutat ha canviat, ara hi ha més bicis, més infraestructura. Gràcies al moviment ciclista s'han millorat els espais públics en aquest aspecte". Per a aquesta activista cal recalcar que els desplaçaments en bicicleta tenen efectes positius per les usuàries i per les mateixes ciutats, i que també cal "celebrar la bici i poder desplaçar-se amb ella sense por de ser atropellada per altres vehicles". Per altra banda, Lucía -una de les assistents a la Mamarraxona, una cicletada no-mixta, per a persones "transbibollo", no binàries i dones- explica que l'acció també té a veure amb la recerca de ciutats més "verdes, sostenibles i amables amb les persones, que permeten viure d'una manera més pausada".

Pierre també llueix una bandera. Destaca entre la massa perquè és d'un rosa molt visible i hi porta escrit "Vélorution" (en francès, de la bicicleta, se'n diu *vélo*). És com "una fusió de les bicis i la revolució", explica. Vélorution, de fet, és un moviment nascut a la dècada dels 2000 a l'estat francès, que s'organitza per "promoure la bicicleta com a mitjà de transport, per ciutats amigables, contra la contaminació química i mental dels motors, i la civilització industrial que l'acompanya", tal com reflecteix a la seua pàgina web. Pierre ha aplegat des del sud de París i participa des de fa catorze anys al moviment de la Massa Crítica perquè no està d'acord a dir que "les ciutats siguen construïdes només per als cotxes" i li agrada la possibilitat de "participar en un moviment que és divertit i que alhora pot revertir aquesta concepció de la ciutat", considera.

Mateu, un altre dels presents la trobada, fa set anys que forma part de Critical Mass Barcelona. Començà a formar part del moviment perquè "permet reivindicar l'ús diari de la bici, interactuar amb molta gent que comparteix la mateixa inquietud i crear sinergies dins d'una ciutat de grans dimensions com Barcelona". Es descriu com "un amant de la bici" i relata que, no és la primera volta que participa en les Criticones, esdeveniments que li han fet entendre com el context i el marc d'actuació és diferent en cada ciutat. Per exemple, a la capital catalana, la Massa Crítica està molt vinculada amb els moviments socials. Aquesta connexió naix a partir de repensar com "el cotxe ens ha expulsat de les nostres vides, i tot el que això comporta: la violència, i la necessitat de connectar amb espais autogestionats com ►

La decisió de celebrar la Criticona enguany a València té a veure amb l'episodi repressiu que es va viure en juliol, quan la marxa que té lloc cada mes va acabar amb una detenció

A la capital valenciana ja es va celebrar l'encontre anual estatal fa deu anys, alehores amb el nom de Citricona

► els centres socials okupats, que connecten a la gent”. També els permet treballar conjuntament en moltes ocasions, com amb l’organització de tallers de bici en diferents espais.

DONAR RESPOSTA EN MASSA

“Un grup de dones i dissidències començarem a ajuntar-nos fa quatre anys per fer un viatge amb bici i justament el què ens trobarem va ser que patíem molta violència, que dubtem que es trobe en altres tipus de cossos que no es llegeixen com a femens ni com a dissidents”, relata Lucía.

La vesprada del dijous comença a aplegar gent a la cita. Algunes es coneixen i altres no, però les converses s’entremesclen. De sobte, s’hi afegeix la música, nugada al davant d’una de les bicicletes, i s’inicia el recorregut. Travessem la plaça de la Verge, apleguem a la Porta de la Mar, rodem unes quantes voltes a la rotonda i seguim per Colón. Als semàfors, algunes vegades, es fa una asseguda: tothom baixa de la bici, per a tornar-la a agafar, tornar a pujar i seguir la massa, amb la música i amb càntics com “visca, visca, visca, la bici feminista” o “no val un *dur* i posa el cul dur”.

“Ens hem anat inventant i reinventant en la manera de respondre a aquestes violències i hem vist que donar una resposta en massa, anar en grup, és molt empoderador”, conclou Lucía. En aquest sentit, per a Julene -nom fictici a petició seua-, un altre de les participants, també ha sigut molt empoderador anar en grup per a donar resposta a situacions de violència, com “que un vianant et fotografie si vas sense samarreta” o “fer front a l’hostilitat que sempre ha caracteritzat el món de la carretera”, diu. Elli, a més, reivindica la forma en què altres cossos poden habitar la bici mitjançant “altres maneres, contraposades a les hegemòniques, que responen a tempos d’una bici molt concreta, esportiva, que va a ritmes molt ràpids i capitalistes i reproduïx les dinàmiques del qui fa més i qui consumeix més la carretera”.

Lucía i Julene formen part de la Biciosa, un col·lectiu ciclista d’“amiguis” -dones i dissidències- que cada estiu viatja amb bicicleta durant un mes. Al llarg del període, fan tallers, practiquen l’autogestió i conviuen amb projectes similars que troben pel camí. Una d’elles conta que enguany anirà a Galícia, on, amb un grup de gent i durant les parades, tenen la idea de conèixer diferents projectes rurals queer, a més de realitzar un espectacle drag.

Quasi cau el sol, i la Mamarraxona s’atura a les portes de la Biblioteca Pública de Pilar Faus. Allà, amb les participants dividides en diferents grups, es comencen a crear “coples mamarraxones”. La massa es divideix en diferents grups que, reproduint l’estructura i els ritmes originaris de la copla, creen les seues tonades, per després cantar-les en veu alta. Després de crear col·lectivament, s’arranca de nou fins a la plaça de la Santa Creu, lloc on és previst tancar el dia amb un espectacle de circ.

REPRESSIÓ AL CICLISME REIVINDICATIU

En arribar al lloc on s’ha de fer la funció, les manifestants s’hi troben un dispositiu de la policia espanyola. Tot i que s’ha sol·licitat permís per portar a terme l’espectacle, els agents demanen la seua cancel·lació a causa de la trucada per part d’una veïna. Llavors, la Mamarraxona es trasllada baix del Pont dels Serrans, i un espectacle de circ i dansa amb foc i bruixes acaba amb el retrobament d’altres participants de l’Orxatona.

En aquest sentit, no és la primera vegada que la Massa Crítica és reprimida per les forces de seguretat. Algunes participants expliquen que la idea de repetir enguany la trobada a València va sorgir entre altres raons per visibilitzar i donar suport a un cas repressiu que es va patir a la Massa Crítica de València l’estiu passat”. El 7 de juliol de 2023, durant la marxa mensual a la ciutat de València, un operatiu policial va intervindre en la bicicletada, va identificar a huit persones i va detindre a una d’elles.

Enguany, durant les dues marxes de maig, es van veure vehicles de la policia disposats en algunes avingudes i també marcaren el recorregut, impeding i tallant el pas de les bicis. En quatre ocasions van reclamar qui es feia responsable de la convocatòria, però, com relata una participant, “a la Massa no hi ha responsables, és una trobada espontània de bicicletes, que també són vehicles, a la ciutat”.

EN BICI A L’ESCOLA

Són les huit i mitja del matí del dijous dos de maig. Encara no fa molta calor. De fet, de bon matí cal una jaqueta que faça de barrera contra la gelor i la brisa que corre mentre pedalem cap a la plaça de Benimaclet per a acudir al bici bus escolar que ens portarà al col·legi Pare Català. Però una vegada allà ja ha sortit el sol, i Arianne, la primera a arribar, derrapant, es treu les ulleres fosques alhora que aplega el primer xiquet, assegut a la seua bici amb un casc que porta dibuixada la dentadura d’un tauró.

El bici bus és una iniciativa que es va començar a portar a terme a València fa quasi dos anys per un grup de pares i mares d’alumnes escolaritzats al col·legi Pare Català. El seu objectiu principal és evidenciar que també es pot anar a l’escola en bici en comptes d’autobús, per a “reivindicar que la millor forma de desplaçar-se als centres educatius és mitjançant un transport sostenible”, tal com apunta Miquel Perles, un dels impulsors de la iniciativa.

Una filera de bicis se situa al capdavant, molt abans d’iniciar la marxa, i quan un dels participants, que duu un l’altaveu, comença a moure’s, la resta comencen a tocar les seues botzines, fins que acaba el final del tram de vianants, en sortir de la plaça de Benimaclet. Un cotxe gran i blau que creua la intersecció on hi havia un senyal d’estop, s’angoixa per passar, però, des de la Massa Crítica s’argumenta que, per una banda, des del moment en què se circula en grup, “som un sol vehicle”, i per altra, que la normativa indica que, en una intersecció, un vehicle que “siga un obstacle per la circulació, haurà d’eixir d’aquesta”. Però, així i tot, situacions com la que viu el bici bus de Benimaclet són un fet que forma part de la quotidianitat de la Massa Crítica.

Com a referents d’aquesta iniciativa, Perles esmenta les escoles de Barcelona, on a poc a poc s’ha consolidat tota una xarxa, conformada al voltant de dèsset línies. Tanmateix, el primer bici bus va nàixer a Vic, per a acompanyar nou infants de l’escola El Petit Miquel en un dels trams més transitats i contaminats de la comarca d’Osona: la ronda de Francesc Camprodon.

PEDALAR PER L’HORTA D’ALBORAIA

Una altra de les cites de l’Orxatona és al Mercat de Colón. Com no podria ser d’una altra manera a la capital valenciana, si es tracta d’una trobada internacional, no hi podria faltar el producte estrella i que ha donat nom a l’esdeveniment. Carlos, des d’una bici amb carret, reparteix orxata a totes les ciclistes que han arribat fins al mercat. També a les que esperen conèixer com es cultiva la xufa, on i com són els mètodes de preparació del que estan bevent. Algunes ja l’havien tastat, però mai cap com aquesta que prepara l’orxateria ecològica valenciana Casa Orxata, que només treballa amb producte de proximitat.

“Sense sucre, lliure de pesticides. Has de beure, temperar el líquid a la boca, passar-lo d’un lloc a altre i d’aquesta forma és com es treu el sabor natural i dolç de l’orxata”, són algunes de les indicacions que dona Carlos per a prendre el beuratge, abans de marxar a conèixer com es cultiva i processa la xufa a Alboraia. Algú, al capdavant de l’expedició, amb un altaveu nugat a la seua bici, guia la massa ciclista que, partint del centre de València, acaba perdent-se entre els camins de l’horta alboraiera. ●

La Massa Crítica no s'entén com una manifestació sinó com una juntada 'espontània' d'usuàries de la bicicleta.

Publicitat

Digitalització amb sobirania tecnològica

SomNúvol
.coop

- Som cooperativa
- Som tecnològica
- Som programari lliure

hola@somnuvol.coop

Assegurem compromís

arc 40 anys cooperant per transformar

www.arc.coop

una altra economia és necessària
una altra forma d'estalviar ja és possible

coop57

serveis financers ètics i solidaris

www.coop57.coop

LIBRERIA CRÍTICA DE BARRI
CATÀLEG DE ROBA
ESTUDIS COOPERATIUS I COMUNALS
GESTORIA I ASSESSORAMENT
ECONOMIES FEMINISTES

LA CIUTAT INVISIBLE

Riera d'Escuder, 38 (08028) · 932 989 947 · invisible.coop

LA DESKOMUNAL

Menú del dia de dilluns a divendres de 13:00 h a 15:30 h
Reserves a 93 119 06 92
ladeskomunal.coop

DEIXA'T MIRAR ANUNCIA'T A LA DIRECTA!

150.000 visites úniques mensuals al web
Més de 3.500 subscriptores
publicitat@directa.cat

La Directa utilitza els serveis de

foli verd gràfiques

foliverd.net
foli@foliverd.net
C. de la Llibertat 44, Gràcia, 08012 Barcelona

ger ENTITAT CULTURAL I ESPORTIVA

C/del Pi 25. Ribes (Garraf). Països Catalans
08810. Tlf: 93 896 12 00. ger@mesvilaweb.com

...aquest estiu posem la directa amb la nova web
www.entitatger.cat

KAMILOSETAS MUSKARIA

distribuidora llibertària

www.nodo50.org/kamilosetas
kamilosetas@nodo50.org

Col·lectiu Ronda
Defensem tots els teus drets
www.cronda.coop
T. 932682199

Benvingudes a la comunitat del llibre crític

Fes-te sòcia de la llibreria crítica
La Repartidora des de 50€/curs
Descomptes · Llibres gratis · Assemblea anual de sòcies

C/Reverend Rafael Tramoyeres 8 baix
Benimaclet - València
960 83 56 13 - larepartidora.org

Vida microscòpica en com

TEXT: **ADRIÀ AULADELL MARTÍN**
 MICROBIÒLEG I BIOINFORMÀTIC,
 MEMBRE DE CONCIÈNCIES BARCELONA
 INFOGRAFIA I IL·LUSTRACIÓ: **LAURA GALLOFRÉ**

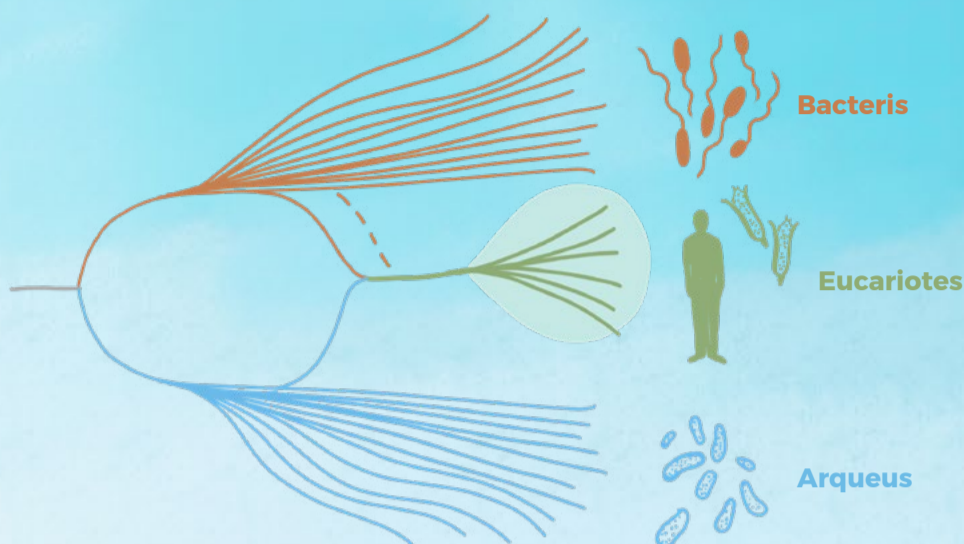
Allà on posem la mirada –sigui aire, mar o terra– si poguéssim fer-ho a escala microscòpica, hi veuríem un microbioma. De la mateixa manera que existeixen ecosistemes com els boscos, hi ha comunitats de microorganismes –de menys d'un mil·límetre de longitud i que romanen invisibles a ull nu– que ocupen un hàbitat amb propietats fisicoquímiques característiques. Tot i ser semblants en mida, els microorganismes presenten diferències evolutives més grans que les que hi ha entre un ésser humà i una planta. Actualment, dins l'arbre de la vida, els podem englobar en dos dominis principals.

El primer està conformat per bacteris, organismes sense nucli. Solen ser els més abundants a les comunitats de microorganismes o microbiomes, amb un rang metabòlic molt extens. El segon està conformat pels arqueus, organismes amb un procés evolutiu i un metabolisme diferent, però semblants entre ells en forma i funcions.

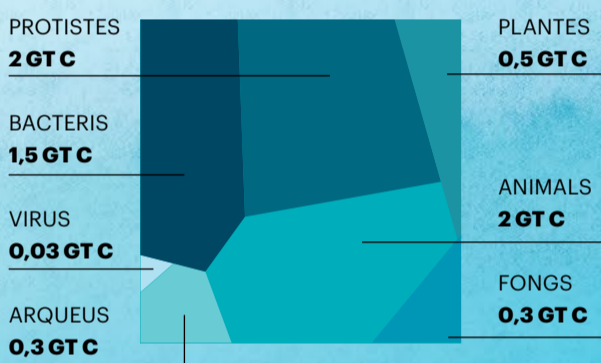
Per mitjà d'una relació simbiòtica –mútuament beneficiosa– entre un arqueu i certs grups de bacteris, van aparèixer els primers organismes eucariotes que, o bé presenten un nucli i altres elements que els capaciten per sintetitzar energia per a l'hoste –com els mitocondris– o de generar compostos orgànics a partir de la llum –com els cloroplasts. La gran diversitat eucariota també és microbiana, amb centenars d'espècies anomenades protistes, que presenten morfologies molt variades per depredar organismes o simplement per protegir-se de les condicions ambientals.

Amb l'evolució dels microbis, aquests han anat colonitzant i coevolucionant amb tots els ambients del planeta, des de les profunditats més remotes dels oceans fins a les boques, dits i intestins dels animals. En aquests ecosistemes, normalment coexisteixen centenars i milers d'espècies, que estableixen relacions metabòliques i físiques i modifiquen l'entorn alhora que creixen i evolucionen. Els exemples del microbioma humà i oceànic ens mostren que la vida sempre està entrelaçada, competint per recursos, però alhora constantment cooperant per subsistir.

L'arbre de la vida
 Hi ha més distància en la història evolutiva entre dues espècies de microorganismes que entre una planta i un humà.

Distribució total de la biomassa als oceans

▶ Dos terços de la biomassa en aquests sistemes és microbiana, amb els protistes siguent el grup més abundant.

El quadrat representa el total
 GT C = Gigatonnes de Carboni.

▶ Per sobreviure a la mar, els microorganismes evolucionen per presentar relacions de simbiosi. La diatomea exsuda carbohidrats i els bacteris que creixen al voltant li subministren la vitamina B12, que no pot produir per si sola.

▶ La biomassa generada a la superfície de la mar (organismes fotosintètics, femtes, cadàvers...) sedimenta a poc a poc cap al fons de l'oceà. Durant la sedimentació, bacteris i altres organismes degraden lentament la matèria orgànica abans que arribi al fons marí, en un procés anomenat bucle microbià.

Comunitat

Equilibri per terra, mar i aire

L'atmosfera és un component cabdal del microbioma de la Terra, malgrat contenir deu vegades menys microorganismes que l'ecosistema oceànic o el terrestre. La capacitat de renovació i dispersió dels microorganismes en aquest ecosistema justifiquen la seva importància. Milions de bacteris són emesos cada any de les superfícies a l'atmosfera en un procés anomenat aerosolització. El flux continu de material genètic dels microorganismes que fluctuen entre l'atmosfera i els ecosistemes terrestre i aquàtic contribueix a l'estabilitat dels ecosistemes i a l'evolució microbiana.

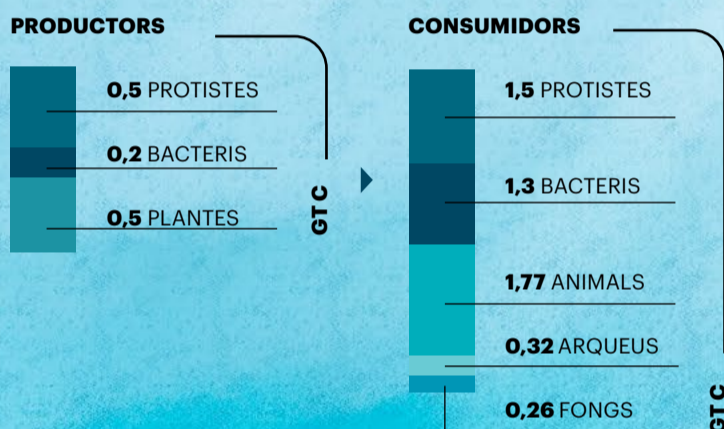
PER SABER-NE MÉS:

Yinon M. Bar-on, Ron Milo | The Biomass Composition of the Oceans: A Blueprint of Our Blue Planet | *Cell*, 179 (7), 1451 (2019)
Gabriele Berg et al. | Microbiome Definition Re-visited: Old Concepts and New Challenges | *Microbiome*, 8(1), 2049 (2020)
Kaijian Hou et al. | Microbiota in Health and Diseases | *Signal Transduction and Targeted Therapy*, 7(1), 135 (2022)

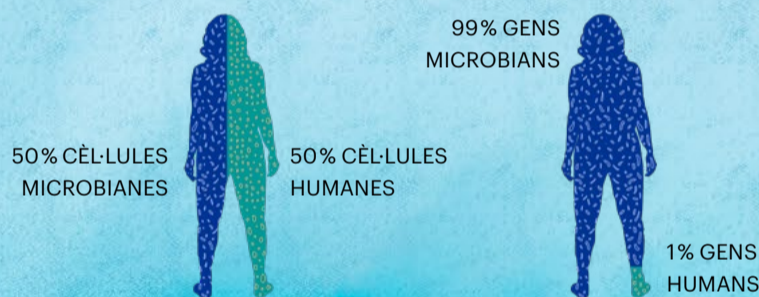
Aquest article és fruit del treball col·lectiu de científiques de l'àmbit de la biologia, la química i la comunicació científica.

Distribució de la biomassa entre productores i consumidores (Gigatonnes de Carboni)

Els organismes fotosintètics microbians presenten una taxa de creixement molt alta. Es divideixen cada dia i sustenten el creixement més lent dels consumidors com els animals.

Proporcions de microorganismes al cos humà

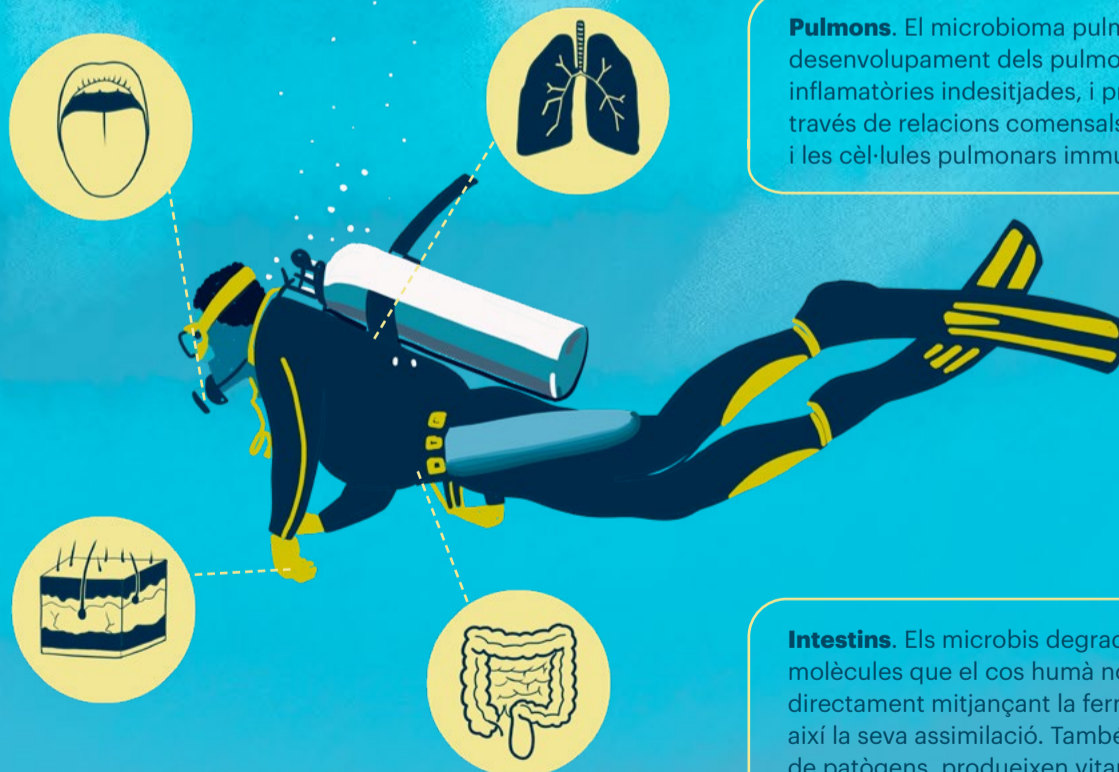

Cavitat oral. Presenta més de 700 espècies de bacteris, a més de fongs i virus, que s'especialitzen en créixer a superfícies dures (com les dents) i toves (com la membrana mucosa). Aquest ambient està constantment exposat a saliva, i els microbis presenten propietats adhesives per poder subsistir-hi.

Pell. El microbioma de la pell conté milers de microorganismes, principalment bacteris de mil espècies diferents, que es troben a les capes superficials de l'epidermis o als pèls. Acostumen a ser inofensius i ajuden a prevenir la colonització de patògens o estimulen el sistema immunitari. Els desajustos entre comunitats poden causar malalties de la pell i inclús entrar al torrent sanguini.

Pulmons. El microbioma pulmonar contribueix al desenvolupament dels pulmons, evita respostes inflamatòries indesitjades, i protegeix l'hoste a través de relacions comensals entre els bacteris i les cèl·lules pulmonars immunes.

Intestins. Els microbis degraden algunes molècules que el cos humà no pot degradar directament mitjançant la fermentació, i faciliten així la seva assimilació. També protegeixen davant de patògens, produeixen vitamines, i estimulen la resposta immune. Els desajustos de poblacions microbianes poden produir inflamacions, síndrome del còlon irritable, obesitat o diabetis.

Encarrilar la mobilitat

Més enllà del relat simplificador que associa l'aposta pel tren amb un model més sostenible, cal plantejar un canvi de paradigma productiu que redueixi el nombre i les distàncies dels desplaçaments en tots els modes de transport, inclòs el ferroviari

Seria poc rigorós que la tesi principal d'aquest article fos l'associació entre decreixement i expansió del ferrocarril. De fet, si anem a l'origen d'aquest mode de transport, a ningú se li escapa que fou un dels elements clau i més disruptius de la Revolució Industrial; la màquina de vapor sobre camins de ferro que va permetre un salt enorme en la capacitat de transport. Paradoxalment, en els temps actuals, en què destaca per ser un dels models més nets en un context en què domina el transport alimentat per combustibles derivats del petroli, fa dos segles era el tren que va començar a anar propulsat per un combustible fòssil, el carbó, davant les alternatives preexistents dominades per la tracció de sang. En altres paraules, el propòsit d'aquest article és debatre sobre el paper del transport i del tren en el si dels plantejaments del decreixement i, per què no, treure alguna conclusió més conceptual sobre el mateix concepte de *decreixement* en si, a partir dels raonaments que aquesta temàtica concreta ens porta a fer.

És força il·lustratiu concebre la mobilitat i el transport com un vector: és una activitat inherentment d'un lloc a un altre, que necessita una infraestructura per poder-se dur a terme, i que alhora és el suport de dinàmiques de caràcter social. Per tant, és impossible deslligar-la de totes les coses a què dona servei, que no deixen de ser-ne la raó de ser.

La crisi ecològica en què ens endinsem cada dia ens fa més palpables els límits biofísics del planeta, tant en termes de recursos com pel que fa als fenòmens que, amb el canvi climàtic, haurem d'enfrontar com a civilització. D'alguna manera, és cada cop

més inqüestionable que l'habitabilitat a la Terra necessitarà un decreixement en termes de consum energètic i de l'ús de recursos naturals, i que la qüestió és la forma que prendrà això. Per tant, és imperatiu que en el camp del transport es faci un salt decidit cap a un altre model que no sigui aquell que, al capdavant, és en bona part el que ens ha portat a l'escenari actual en termes mediambientals: el de la mobilitat privada i individual amb combustibles fòssils, que, a més, és una gran consumidora d'espai.

Davant d'aquest escenari, cal articular plenament un sistema que sigui capaç d'arribar a substituir-lo en capacitat de mobilitat -noteu la diferència amb complementar-lo: cal desmantellar la nociva mobilitat avui hegemònica-, però amb uns requisits energètics substancialment menors. És aquí on entra en joc la potencialitat del transport col·lectiu i, per excel·lència, el ferrocarril. No tant per la seva tracció elèctrica -que no és negativa- com per l'alta capacitat de transport per unitat d'energia que el seu origen -el contacte roda-raül- li atorga.

Però, amb la mateixa lògica, és obvi que, per a certs fluxos de mobilitat, cal apostar fermament per l'autobús -amb connexió amb el tren allà on conflueixi amb un corredor ferroviari- i encara, en altres zones amb població més dispersa, per impulsar iniciatives de trajectes en cotxe compartit, sense oblidar la potència de la mobilitat activa. Cal entendre cadascun d'aquests modes, per sobre de tot, com a part d'un sistema comú; el que ha de proveir-nos d'aquesta alternativa que, en realitat, per la seva accessibilitat universal (potencialment) major, hauria de ser "la manera de moure's per defecte". A primera vista pot fer-se difícil imaginar que un sis-

tema així fos hegemònic, per certes mancances en infraestructura, però especialment per la dificultat de fer avinent l'oferta de tot el conjunt de línies -de tren, bus, etcètera- a les necessitats de mobilitat de la gent: en resum, com organitzar-la.

Sense anar més lluny, la planificació dels serveis de transport públic per servir com cal aquesta demanda hauria de ser l'eina cabdal de les polítiques de transport, de la qual es prendria el disseny d'infraestructures concretes. No és pas casual que això sigui així a Suïssa, estat capdavanter a Europa en ús del tren, malgrat no tenir alta velocitat ni bitllets precisament gratuïts. Però no és el cas dels Països Catalans, on massa sovint ens trobem davant de plans i projectes d'infraestructures amb mancances de base sobre la concepció del servei del qual haurien de ser el suport físic.

Un cop hem establert la planificació de serveis com a peça clau, i recordant que la mobilitat és un vector, val la pena citar aquestes paraules d'André Gorz per fer una passa endavant en el raonament: "No feu del transport mai un problema per ell mateix. Connecteu-lo sempre amb els de la ciutat, de la divisió social del treball, i amb la manera com això compartimenta les múltiples dimensions de la vida". En efecte, hi ha molts més aspectes en què intervenir per decreixer. Mantenint-nos encara en els paràmetres de la mobilitat, es tractaria de poder planificar i reduir la demanda: poder establir quan moure's i haver-ho de fer menys i més a prop, cosa que implica poder-nos desenvolupar plenament en comunitat al nostre entorn més proper.

Per contra, durant les darreres dècades, la mobilitat no ha deixat d'augmentar, i indicadors com la

distància mitjana entre casa i la feina s'ha multiplicat. Tampoc gens innocentment, en les últimes dècades, el gran impuls que s'ha donat a un mode com el ferrocarril a l'Estat espanyol ha estat en alta velocitat, un sistema molt més intensiu en consum de recursos i amb una oferta cada cop més lliurada a l'interès privat, i no pas en la xarxa convencional de més proximitat que permeti articular un sistema com l'esbossat més amunt.

La necessitat de reduir la mobilitat i, alhora, d'articular un sistema sostenible, no deixa de posar el tren en una curiosa posició de certa contradicció, justificada plenament, però, pel fet d'haver d'intervenir en una realitat concreta i no en un full en blanc. Convé tenir-la present i moure's per l'equitat i la suficiència perquè, altrament, les millores en eficiència i innovació acaben derivant en més acumulació de capital.

Per arribar al cap del carrer de què implica poder tenir capacitat de planificar realment la demanda i de fer-ho sota la brúixola del decreixement en l'ús intensiu de recursos naturals a què el capitalisme ens ha abocat els darrers segles, la resposta seria un canvi de sistema productiu per recuperar col·lectivament el control de la relació social amb la natura. ●

TEXT: **ARNAU COMAJOAN CARA**
ENGINYER CIVIL

IL·LUSTRACIÓ: **OLGA MOLLÀ**

Revertir l'espiral de la soledat en la vellesa

La soledat no desitjada no agrada, és un sentiment que ens alerta que hi ha quelcom a la nostra vida social que no ens convenç: pot ser que les activitats socials que fem, o amb qui les fem, no ens satisfacin (el que s'anomena soledat social). Pot ser que no tinguem persones al voltant que escoltin els nostres problemes o ens donin consells sobre un tema important per a nosaltres (el que s'anomena soledat emocional), o pot ser que no tinguem metes o objectius que ens satisfacin, que ens facin sentir bé i útils cap a nosaltres mateixes i cap als altres (el que s'anomena soledat existencial).

La soledat no desitjada no agrada perquè genera altres sentiments també difícils de gestionar. Un de molt rellevant és el de culpa. En sentir-se sola, una persona pot fer-se preguntes com ara "tinc la culpa de no tenir amics?" o "què he fet malament perquè no interessin les meves històries?". A més, la soledat també genera aquesta culpa a gent que sigui propera a la persona gran. Aquest entorn (ja sigui un fill, la parella...) es pot preguntar: "Ja faig prou per a aquesta persona?" o "tinc en part culpa que aquesta persona se senti sola?".

Són molts els estudis que evidencien que la soledat no desitjada té uns efectes sobre la salut global de la persona gran. Abans, però, hem de diferenciar que no és el mateix estar sol que sentir-se sol i que, a vegades, moltes persones grans viuen ambdues condicions, la qual cosa dificulta saber què té més pes en la seva condició de salut actual, si el fet d'estar a soles o el sentiment de soledat.

El sentiment de soledat té un impacte en la salut social, mental i física. Més enllà de receptes assistencials o tecnològiques, cal establir estratègies perquè les persones grans adquireixin eines per comptar amb relacions significatives

També, metodològicament parlant, és complicat mesurar el sentiment de soledat. Malgrat que hi ha treballs de recerca que ho pregunten directament (“vostè se sent sol/so-la?”), no és fàcil reconèixer aquesta soledat i molt menys si la persona se sent així malgrat viure acompanyada.

Finalment, per veure si la soledat té un efecte negatiu en la salut de les persones grans, ens hauríem de centrar en el sentiment crònic que fa que moltes d’elles entrin en una espècie d’espiral de la soledat en el que cada vegada tenen menys ganes de fer coses i, de retruc, es queden encara més soles.

Per tant, responent a la pregunta: sí, la soledat no desitjada té un efecte negatiu a molts nivells de la vida i la salut de la gent gran. Les afectades van perdent autoestima i el sentiment d’utilitat en veure que ningú no s’interessa per elles i el que encara poden aportar a la societat. La gent gran pot perdre capacitats cognitives si el seu entorn es torna massa rutinari i sense activitats cognitivament estimulants. En anar perdent interès pel seu voltant, també poden descuidar la seva alimentació, les visites mèdiques o l’exercici físic i, al final, tot plegat, afectar negativament la seva salut física i provocar un empitjorament de malalties que ja poguessin tenir prèviament.

Les principals intervencions per reduir la soledat no desitjada han estat centrades a augmentar el suport social i emocional. És a dir, fer créixer la xarxa de persones al voltant de la persona gran que es preocupen per ella, l’escolten i li ofereixen la seva es-

tima; que pugui crear noves amistats amb les quals compartir idees, preocupacions o il·lusions fa disminuir la seva soledat emocional. En segon lloc, altres propostes socials han intervingut per augmentar les oportunitats d’interacció social per a la gent gran. Tota acció que les ajudi a poder sortir de casa i fer activitats d’oci o educatives al seu entorn permeten pal·liar la seva soledat social.

Això no obstant, ambdues propostes poden tenir una mirada més assistencial i un efecte poc proactiu per la persona afectada, perquè estan enfocades a què no sigui ella qui pugui dirigir com gestionar la seva soledat. En aquest sentit, propostes que ajudin les persones grans a comprendre millor les seves emocions i relacions personals, o que els proporcionin les eines i habilitats interpersonals per poder ser elles les que creïn el seu nou teixit social, serien línies complementàries i necessàries per sumar a les que es fa en l’actualitat.

Un altre element que s’ha introduït per reduir el sentiment de soledat són les noves tecnologies, des d’aquelles més assistencials i amb les quals podem monitorar les necessitats de la persona gran, fins a les més dirigides al seu oci i l’aprenentatge. És cert que aquestes noves eines poden ajudar a reduir la soledat de la gent gran, sempre que actuïn sobre les fonts de soledat de les persones i les seves expectatives pel que fa a la relació i interacció amb els altres. Si no, la tecnologia pot provocar encara més soledat si no facilita les relacions que per a una persona gran són importants o no troba aquelles persones o

temàtiques que serien significatives per a ella. La tecnologia tampoc hauria de proporcionar només serveis i contactes, sinó que també hauria de promoure la participació digital plena de la persona gran i que pogués crear contingut o ajudar a altres a través d’aquests mitjans.

La gent d’edat avançada pot perdre capacitats cognitives si el seu entorn es torna massa rutinari i sense activitats estimulants

És relativament fàcil omplir l’agenda de les persones grans d’activitats perquè no se sentin soles o facilitar-los dispositius electrònics o un robot assistencial perquè estiguin més connectades amb el seu entorn, però si no ens parem a reflexionar sobre el perquè ens sentim sols, d’on ve aquesta soledat i si podem, inclús, aprendre’n coses, no entendrem la complexitat que té l’abordatge de la soledat no desitjada en l’envelliment. ●

TEXT: **MONTSERRAT CELDRÁN**
PSICOGERONTÒLOGA, PROFESSORA
AGREGADA DE LA FACULTAT
DE PSICOLOGIA DE LA UNIVERSITAT DE
BARCELONA

IL·LUSTRACIÓ: **MIREIA SALA**

“La violència policial a Colòmbia és una manifestació del conflicte armat”

Daniel Bernal (Bogotà, 1997)

va perdre un ull amb 18 anys, a causa d'una agressió policial. És membre del moviment en resistència contra les agressions oculars de l'Esquadró Mòbil Antidisturbis de Colòmbia (MOCAO). Actualment viu exiliat a l'Estat espanyol, des d'on continua actiu i denuncia les violacions als drets humans per part de la policia colombiana

TEXT: JORDI CAMPABADAL GRAUS

FOTOGRAFIA: VICTOR SERRI

Ens trobem amb Daniel Bernal en un acte organitzat pel col·lectiu Maloka i Stop Bales de Goma a la Casa de la Solidaritat del Raval, a Barcelona, on es projectarà el documental *Los ojos que renacen*, dirigit per Lucía Guerrero. La cinta narra el naixement del MOCAO i la lluita de les víctimes de traumatismes oculars a Colòmbia.

MOCAO és un moviment social de reivindicació dels drets de les persones agredides per la policia en contextos de mobilització social, principalment per part de l'Esquadró Mòbil Antidisturbis colombià, l'Esmad, avui dia reconvertit en la Unitat de Diàleg i Manteniment de l'Ordre. El col·lectiu va néixer en el marc del "Paro Nacional" de l'any 2021. D'acord amb la xarxa Defender la Libertad, durant aquells mesos de protestes va haver-hi 84 homicidis de civils i 1.790 persones ferides per l'acció desproporcionada de la Policia Nacional, l'Esmad i grups de civils armats no identificats, entre els quals cal enumerar 84 casos de lesions als ulls i 114 de persones ferides per arma de foc.

Tal com explica Daniel Bernal, aquesta és una pràctica sistemàtica amb dècades d'història a Colòmbia. El seu cas n'és precisament un reflex, perquè va ser ferit el 18 de febrer de l'any 2016 en una protesta a la Universitat Pedagògica Nacional (UPN) de Bogotà, on estudiava. Bernal va ser víctima d'una agressió frontal amb armament utilitzat per disper-

sar les manifestacions. Explica que va ser atès pels seus mateixos companys, obligats a evaclar-lo de la universitat per la sortida posterior. "Fer-ho per la porta on es trobava l'Esmad implicava perill de desaparició, perquè les proves de l'agressió eren molt contundents i no haurien volgut veure-s'hi implicats", continua l'activista.

El tret que va rebre Bernal li va provocar la pèrdua de la visió de l'ull esquerre, a més de mesos de tractament i recuperació. Va ser un llarg període en què es va arribar a témer per la seva vida. El diagnòstic mèdic va ser despreniment de retina, pèrdua del vitri, l'iris i hemorràgia interna. Només tenia 18 anys. "Durant molt temps vaig viure amb por, estrès posttraumàtic, períodes de depressió, malsons...", explica. Però l'impacte d'aquest crim no només va afectar el mateix jove, sinó que es va estendre a la seva família i entorn social. "Sempre que m'ho preguntaven, amagava què m'havia passat. Explicava que la meua mutilació era fruit d'un cop o una caiguda. Les víctimes de crims d'estat hem hagut d'empassar i guardar silenci durant massa anys", narra el jove.

En el moment que Bernal va entrar en contacte amb el MOCAO es trobava enmig d'un procés judicial contra l'Esmad. "Hi ha molt pocs casos de persones que s'animen a denunciar fins a les últimes conseqüències, perquè fer-ho implica rebre amenaces i tota mena de pressions, inclús perill de mort", explica. Durant el judici, nombrosos testimonis van corroborar els fets, així com una quantitat important de proves que donaven la raó al jove enfront de l'actuació de la policia. En la instància administrativa, el jutge va declarar responsables de l'agressió a l'Esmad i l'estat colombià. "Enmig de les conseqüències de la repressió contra les mobilitzacions del 'Paro Nacional', aquesta va ser una sentència important en el camí per acabar amb la impunitat que sempre ha encobert la violència de l'Estat", afirma el jove.

"La violència policial a Colòmbia és una manifestació del conflicte armat", assenyala, en aquest sentit, Bernal. L'Esquadró Mòbil Antidisturbis va néixer l'any 1999 i al llarg del seu historial ha acumulat tota mena de denúncies per violacions de drets humans. El Moviment

Nacional de Víctimes de Crims d'Estat (Movice) comptabilitza l'homicidi de més de 71 persones entre 1999 i 2022, 54 d'elles en el marc de protestes socials. A banda, registra 170 víctimes de lesions oculars (entre 1999 i 2023), a més d'altres casos de desaparicions forçades, tortura, violència sexual, tractes cruels i degradants i detencions arbitràries. "Es tracta d'una policia amb doctrina militar", sentència l'activista. En aquest sentit, la Comissió de la Veritat, encarregada d'identificar els patrons de violència durant el conflicte armat colombià, va recomanar la separació de la policia de les competències del Ministeri de Defensa, fet que il·lustra el sentit que ha orientat l'actuació d'aquest cos durant les darreres dècades.

"A l'Amèrica Llatina, durant molts anys, s'ha vist al jove que protesta com un insurgent o enemic de l'Estat", explica Bernal. Tal com ell mateix recalca, moltes joves colombianes han estat mutilades en contextos de protesta social, o també desaparegudes o assassinades. Dos dels casos que han tingut més repercussió són els de Nicolás Neira i Dilan Cruz. El primer fou assassinat durant la manifestació de l'1 de Maig de l'any 2005 a Bogotà, a conseqüència de l'impacte dels gasos lacrimògens disparats per l'Esmad. El segon va morir a causa de l'impacte de projectils disparats pel mateix esquadró, quan es trobava participant de les protestes de novembre de l'any 2019 a Bogotà. Neira tenia 15 anys i Cruz 18.

L'acte a la Casa de Solidaritat compta amb la participació de Carles Guillot i Ester Quintana de Stop Bales de Goma. "Des de fa temps, la seva lluita ha estat un referent", explica Bernal. A més de Catalunya, el MOCAO manté contacte amb organitzacions d'altres països com l'Equador o Xile, on els aixecaments populars dels darrers anys també han rebut una resposta en forma de violència policial. "La nostra causa és per la defensa dels drets humans i per acabar amb la doctrina d'estat que arreu del continent han vist el jovent que protesta com un perill. No hem de cedir davant el dolor que ens provoquen les injustícies, sinó unir-nos per construir una societat on això no passi. La nostra lluita és la nostra vida", conclou Bernal. ●

"A l'Amèrica Llatina s'ha vist al jove que protesta com un insurgent o enemic de l'estat", apunta Bernal, per explicar els nombrosos casos de mutilacions o desaparicions de persones en manifestacions

Fred en gener, bon fruit al cirer

TEXT: **GIUSEPPE SAVINO**

FOTOGRAFIA: **VICTOR SERRI**

Entre els productes de temporada primaveral i preestiu, destaquen les cireres. Les de les zones muntanyoses de les comarques alacantines són una mica diferents de les cultivades en altres regions, gràcies a les condicions climàtiques i l'altura, que afavoreixen el seu desenvolupament. Tradicionalment, el microclima mediterrani temperat característic d'aquesta zona –amb abundants pluges en primavera, però temperatures fredes en els mesos d'hivern– feia que la cirera valenciana fora més dolça.

El conreu de cireres va ser introduït en temps de l'imperi romà i es va desenvolupar en l'època d'influència aràbiga. Era un producte de temporada que es consumia entre els mesos d'abril i juliol. Antigament, en aquesta zona –dominada per la vinya i l'olivera– no era un cultiu principal, i els cirerers es plantaven als ribassos, aprofitant els desnivells del terreny o per fer ombra a les terres conreades. Des de fa uns cinc anys la collita ha variat. Cada vegada es veuen per aquesta contrada arbres més secs, branques trencades, i menys fruits. L'origen d'aquesta situació està en l'increment de les temperatures. El període que comprén els mesos de desembre, gener i febrer, ha estat especialment càlid i sec durant aquests darrers anys. Els cirerers necessiten un mínim de 700 hores de fred a l'any. Si no, la floració és molt escalonada i molts brots no arriben a florir i cauen. Quan això passa, la producció es pot arribar a reduir entre un 60% i un 80%. L'any passat, per exemple, es van recollir cent mil quilos d'aquesta fruita quan, antigament, se'n recollien més o menys un milió de quilos.

GENER | FEBRER | MARÇ | **ABRIL** | **MAIG** | **JUNY** | **JULIOL** | AGOST | SETEMBRE | OCTUBRE | NOVEMBRE | DESEMBRE

TORRADES AMB CHUTNEY DE CIRERES

INGREDIENTS

- 120g de cireres
- 50g d'oli d'oliva
- 45g de vinagre de vi negre
- 45g de vi blanc
- 45g d'aigua
- 10g de ceba roja
- Tres llesques de pa
- Estragó
- Sal
- Salsa tabasco al gust

INSTRUCCIONS

1. Lleveu el pinyol de les cireres i piqueu-les en un morter.
2. Barregeu-les amb l'oli d'oliva, la sal i el tabasco al gust. Deixeu a part aquesta salsa.
3. En una cassola, escalfeu el vinagre, el vi blanc, l'aigua, la ceba roja tallada a rodanxes i l'estragó.
4. Quan comence a bullir, abaixeu el foc i deixeu-ho al foc fins que el líquid es reduïska a la meitat.
5. Deixeu-ho refredar durant una hora o hora i mitja i barregeu-ho amb la salsa de cireres.
6. Torreu les llesques de pa i unteu-les amb la salsa resultant. Es pot fer servir per a acompanyar amanides amb formatge de cabra, carn de xai o peix fumat, combinació típica de la regió d'Isfahan (l'Iran).

VIDES ENTRE DICTADURES

Les fotografies de
Rossend Torras

Exposició fins a l'01.09.2024
Sala 4 Cotxeres
Entrada Lliure / Free Entry

#RossendTorras

LAS
IM

ZOO DE BARCELONA

10.00h
18.00h

P

10.00h
18.00h

FOTOGRAFIA: DANIEL BARTOLOMÉ

Barcelona, 12 d'octubre de 2022. Dues criatures amb patinet miren un artista de carrer mentre treballa sota una pancarta en què es llegeix "Les vides negres importen", al peu de l'estàtua equestre del General Prim. Des de fa uns anys, hi tenen lloc concentracions anticolonialistes coincidint amb el Dia de la Hispanitat, convocades per les comunitats africana i afrodescendent.

Ceará, el Brasil

BOLSONARO DEIXA A LES PRESONS UN RASTRE DE TORTURA

A l'estat de Ceará, al nord del Brasil, un grup de penalistes lluiten perquè no quedin impunes les pràctiques violentes i les vulneracions de drets generalitzades contra la població reclusa

TEXT: **OLGA GARCIA CAMPS**

El 31 d'octubre de 2022, la meitat de la població del Brasil respirava tranquil·la perquè sabia que el mandat presidencial de Jair Bolsonaro estava a punt de culminar. Luíz Inácio Lula da Silva, del Partit dels Treballadors (PT), guanyava les eleccions amb un 50,90% dels vots i, dos mesos més tard, assumia el càrrec com de 39è president de la República Federal del Brasil. Però al davant tenia nombrosos reptes.

Sota el mandat del supremacista Bolsonaro, entre l'1 de gener de 2019 i el 31 de desembre de 2022, les desigualtats van augmentar al país, les fractures entre famílies riques i pobres es van fer més paleses i la vulneració dels drets humans es va convertir gairebé en una bandera d'orgull. Aquesta alarmant crisi social la constaten els informes anuals d'Amnistia Internacional que notifiquen homicidis en massa, una intensificació en les pràctiques de tortura i les detencions arbitràries.

UN PERSONATGE OBSEÏT AMB LA MÀ DURA

L'expresident és un militar que ha expressat sentir nostàlgia per l'època de la dictadura (1964-85) i no condemnar els crims que s'hi van produir. Mai se n'ha amagat. Mentre escalava cap

al poder, saltant d'un partit a l'altre fins a trobar una cadira còmoda, va defensar en públic la tortura com a mecanisme legítim, i va afegir que l'error que es va cometre va ser torturar i no matar els adversaris del règim.

Aquesta postura també l'ha mantingut davant dels òrgans del govern. Durant la votació al Senat del procés de destitució de la presidenta Dilma Rousseff, l'agost del 2016, va citar i homenatjar un dels principals torturadors de la dictadura: "Per la memòria del coronel Brillhante Ustra, per les forces armades, el meu vot és sí". Rousseff havia estat torturada l'any 1970, en un centre d'operacions d'informació de l'exèrcit a São Paulo.

Un cop nomenat president, les apologies de la tortura i la violència van continuar. Cada 1 d'abril, Bolsonaro s'unia a la congregació davant de la caserna general de l'exèrcit a Brasília on es commemorava el cop d'estat de 1964. Diverses organitzacions de drets humans van denunciar aquests fets repetidament al Tribunal Suprem Federal (STF), però un cop Bolsonaro va prendre possessió del Palau presidencial de Planalto, la lluita estava perduda.

La vulneració dels drets humans a les presons del Brasil no s'origina durant el mandat de Bolsonaro, però amb la victòria del mandatari d'extrema dreta l'incessant abús de poder es va veure reforçat i va créixer de manera exponencial fins a arribar a rècords històrics. El 2022, la població empresonada al país va arribar a ser de 919.651 persones repartides en 1.415 unitats de reclusió, segons dades del Consell Nacional de Justícia (CNJ), una xifra mai assolida en la història moderna del Brasil, que el situava com el tercer estat amb més persones empresonades del món, darrere dels Estats Units i la Xina. De fet, les últimes dades del Ministeri de Justícia brasiler indiquen que la capacitat màxima dels centres penitenciaris s'ha superat, i que hi ha 165.754 presoneres sense vacant disponible: és a dir, la sobreocupació dels centres se situa al voltant del 25%. Al mateix temps, les denúncies de tortura van augmentar un 37%, segons la Pastoral Carcerària, una missió de l'Església catòlica, sota tutela de la Conferència Nacional de Bisbes del Brasil, que treballa per garantir els drets de les persones privades de llibertat. ►

Des del Ministeri de Justícia s'indica que la sobreocupació dels centres penitenciaris se situa al voltant del 25%, amb més de 160.000 presoneres sense vacant disponible

► A aquesta situació s'afegeix el lent procés judicial per dur davant dels tribunals els casos de vulneracions de drets. El CNJ estima que el 45% del total de les persones recluses al país estan a l'espera de rebre sentència. La llei federal estableix que les recluses en situació de presó preventiva han d'estar separades de les que ja han rebut sentència, una obligació que Silvio Vieira, advocat penalista, alerta que fa anys que no es compleix.

En resposta a aquesta crisi, a finals del 2023 el Tribunal Suprem brasiler va reconèixer "l'estat inconstitucional del sistema", responsable de la violació massiva dels drets humans fonamentals de les empresonades. Va determinar que la Unió, els diversos estats i el Districte Federal (Brasília), juntament amb el Departament de Seguiment i Inspecció del CNJ, havien de desenvolupar un pla de millora en sis mesos. Vençut aquest període, no hi ha notícies de què s'hi hagi avançat.

Han estat altres òrgans del govern els que han presentat un pla de xoc per pal·liar la crisi. S'ha anomenat pla Pena Justa, i ha estat elaborat pel CNJ, juntament amb la Fiscalia de l'Estat de São Paulo, algunes organitzacions socials i autoritats del sistema penitenciari. El govern federal pretén lliurar el pla a l'STF el juliol de 2024. El pla Pena Justa s'estructura al voltant de quatre eixos: una revisió dels ingressos i de les vacants als centres, una millora de la qualitat de l'ambient i dels serveis prestats, una major efectivitat dels processos d'excrceració i inserció social i, finalment, la implementació de polítiques per revertir degradació del sistema.

EL POLVORÍ DE CEARÁ

L'advocat Silvio Vieira, conjuntament amb una seixantena d'homòlogues professionals, ha denunciat davant del poder judicial les tortures arbitràries que han patit milers de persones preses a l'estat de Ceará, al nord-est del país. Malgrat totes les proves i testimonis presentats, els casos s'han arxivat amb l'argument que no es comptava amb el poder notarial dels presos, un fet que vulnera el cinquè article de la Constitució brasilera.

Déa de Lima és una advocada penalista que es va unir a la causa durant el moviment popular *as guerreiras*, l'any 2023, liderat per mares i filles dels presos. Ara porta casos de diversos reclusos que han patit tortures. "S'estan sobrepasant tots els

límits constitucionals. El que estem veient és horrible", explica. Assegura conèixer casos en què policies, aclaparats pel que està succeint, s'han suïcidat, però malauradament, una gran part del funcionariat n'és còmplice, sigui per por o per convicció. La galeria d'imatges del seu telèfon mòbil està plena de proves. Fa uns mesos, un treballador d'un hospital va fer fotos a les ferides que presentaven presos torturats. Ho descriu com un verdader acte de valentia, perquè fins aleshores no havien aconseguit proves gràfiques de la violència entre reixes.

Parlem amb una font pròxima a una víctima que ens demana no ser identificada. És la primera vegada que ho fa més enllà dels seus cercles més íntims. Durant la primera visita a la presó, després de vuit mesos de no poder-hi anar a causa de la pandèmia de la covid-19, va comprovar les tortures que havia rebut un fill seu reclús. Tenia un dit completament trencat i deformat. Va explicar que l'havien obligat a posar les mans entre els barrots de les cel·les i, amb un bat, l'havien colpejat, a ell i altres ingressats. Aquest va ser el primer episodi. Després fou aïllat durant llargs períodes en una habitació a les fosques. Fins que un dia li van trucar de l'hospital: el pres havia estat ingressat per tres trets de bala, un al nas i dos al cap.

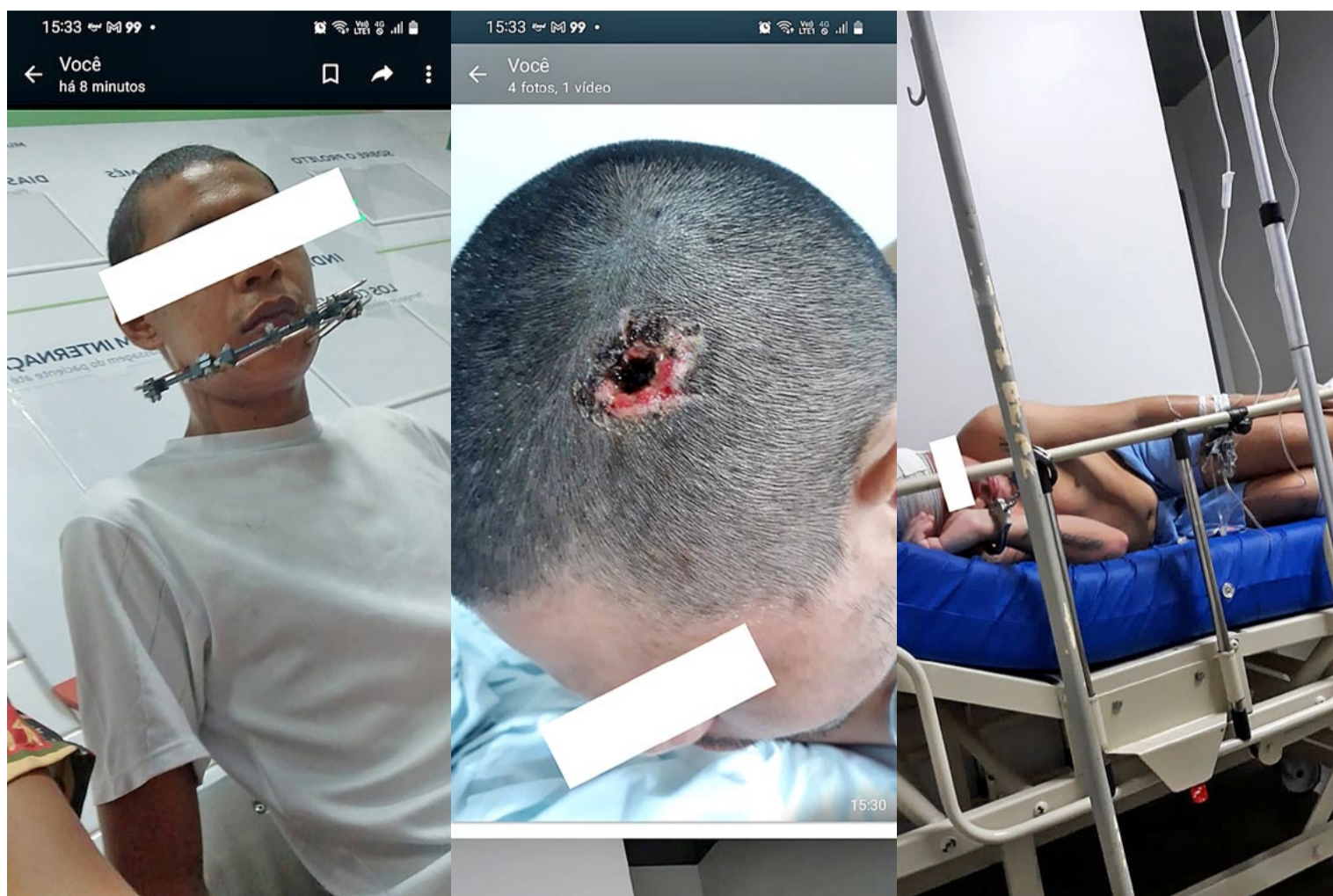
Durant el seu internament a l'hospital, les sol·licituds de visita van ser denegades. "Pensar que he de passar allà quinze anys més és sufocant", explica la testimoni. D'ençà d'aquests fets, s'ha creat un grup de suport estès a persones que es troben en la mateixa situació. En aquest cas, la unió va fer la força: l'estiu passat, arran de les denúncies presentades mitjançant el moviment *as guerreiras*, entre d'altres, les tortures van cessar. Però fonts properes a l'entorn de les recluses informen que des d'inicis del mes de maig s'han tornat a practicar tortures per part del funcionariat penitenciari, amb més força que abans.

Daniel -un àlies per salvaguardar l'anonimat d'aquest exreclús, tal com demana- va entrar a la presó el 2018 i va sortir-ne el 2023. "Vaig patir molts tipus de tortures i maltractaments: descàrregues elèctriques als genitals, agressions amb la porra i, sovint, em treien la roba deixant-me dies i dies despullat", detalla. Un segon empresoner, de nom Angelo, va ser internat el 2017 i alliberat el 2023. Afirmar que quasi cada dia el colpejaven.

Un grup de reclusos a la seva cel·la en un centre penitenciari del Ceará, al nord del Brasil | **DEFENSOR DEL POBLE DE CEARÁ**

Fa uns mesos, un treballador d'un hospital va fer fotos a les ferides que presentava un dels reclusos presumptament torturats | **DEFENSOR DEL POBLE DE CEARÁ**

“A vegades, les tortures eren més greus. Vaig ser castigat amb la tècnica de l’ofegament amb bosses d’aigua al cap i em ruixaven esprai de pebre als ulls. Ens aïllaven dies seguits sense menjar i ens tancaven en una cel·la de sis metres quadrats amb quaranta homes més. No podíem dormir, no hi cabíem”, recorda. Aquestes entrevistes es duen a terme via WhatsApp perquè, malgrat que garantim l’anonimat, la por a revelar la seva identitat és significativa. Tots ells narren com els primers a torturar-los van ser els agents de la FTIP, les forces que Bolsonaro va enviar a Ceará.

Després de tan sols 25 dies amb Bolsonaro com a president, el Ministeri de Justícia i Seguretat Pública va crear el Grup de Treball d’Intervenció Penitenciària (FTIP) adscrit al Departament Penitenciari Nacional. Des del moment fundacional es va establir la possibilitat que es desplaçés per donar suport als estats “de forma episòdica i planificada”. El grup estava integrat per agents d’execució penal i agents penitenciaris federals i se’ls atorgava la responsabilitat de custodiar les persones detingudes. Després de les intervencions del FTIP, els agents penals de Ceará van adoptar-ne les pràctiques. “Van ser com una escola de tortura”, afirma Déa de Lima.

L’advocada Déa de Lima descriu el pas per les presons del Ceará del Grup de Treball d’Intervenció Penitenciària, creat per l’expresident, com una “escola de tortura”

L’home fort de l’onada de repressió carcerària a Ceará és Mauro Albuquerque, assenyalat per implementar la tortura de les mans entre els barrots. Des de l’1 de gener de 2019, ocupa el càrrec de secretari estatal de l’Administració Penitenciària de l’Estat, és a dir, el responsable absolut del sistema. Aquesta posició va ser una oferta del governador de l’Estat, Camilo Santana (del Partit dels Treballadors) a qui el mateix Bolsonaro va felicitar per deixar de banda els drets humans a l’hora de lluitar contra el crim organitzat.

“BANDIDO BOM, BANDIDO MORTO”

Després d’un any i mig, sobre el despatx de Déa de Lima no hi figura cap cas d’èxit. “No he aconseguit justícia”, lamenta. Silvio Vieira, que fa més de cinc anys que és en aquesta lluita, constata la mateixa realitat. Recorda un cas amb molta indignació: un defensat per ell va alertar que patia problemes severes de cor, però la direcció de la presó va fer-ne cas omís i li va negar l’hospitalització urgent. L’home va morir d’un infart entre reixes, sense haver estat condemnat.

Un refrany brasiler conegut i repetit pels votants de tot l’espectre polític és “*Bandido bom, bandido morto*” (el bon delinqüent és aquell que és mort). “Al marge de qui votin, els drets humans de les persones preses o sota sospita són irrellevants per una bona part de la població”, explica Naiara Galarraga Gortázar, corresponsal del diari *El País* al Brasil des de 2019. La periodista assegura que els centres penitenciaris estan completament abandonats perquè “amb les condicions en què es troben no donen vots”. Els mitjans de comunicació segueixen una estratègia similar. Prenen nota del que succeeix, informen sobre episodis concrets, però la violència policial no es considera un assumpte d’interès públic.

L’estat de Ceará exemplifica una pandèmia que recorre en silenci tot el país de nord a sud, governi qui governi. Malgrat anar a contracorrent, centenars d’advocades defensores drets humans continuen treballant perquè el nou govern d’esquerres els miri amb l’esperança que el país sigui capaç de solucionar un dels problemes més endèmics que arrossega des de fa dècades. ●

Vuitanta anys dels guardians del capitalisme

Aquest juliol farà vuit dècades de la Conferència de Bretton Woods en què va gestar-se la creació del Fons Monetari Internacional (FMI) i el Banc Mundial, institucions que avui mantenen el seu poder reforçat per les múltiples crisis que afecten els països del Sud

Fa vuitanta anys, entre l'1 i el 20 de juliol de 1944, 730 representants de 44 països del bàndol aliat es van reunir al petit poble de Bretton Woods (Nou Hampshire, els EUA), convidats pel país amfitrió per discutir la regulació de l'ordre financer i monetari internacional, just a les acaballes de la Segona Guerra Mundial. Les discussions, liderades pels Estats Units i el Regne Unit, van donar lloc a la creació de dues de les institucions financeres amb més poder d'influència fins avui: El Fons Monetari Internacional (FMI) i el Banc Mundial.

Ambdues institucions van ser creades per facilitar la reconstrucció, tant física com financera, en un moment de postcrisi, tractant d'evitar els errors posteriors a la Primera Guerra Mundial. Avui, en un context de múltiples crisis, sobretot als països del Sud global, aquestes institucions veuen com la seva influència i el seu poder és reforçat.

FINANCES COLONIALS

La Conferència de Bretton Woods va servir de plasmació de l'acord de les potències occidentals de promoure un sistema de lliure mercat, de reducció de barreres al comerç internacional i als moviments de capital. L'FMI i el Banc Mundial quedaven designades com les garantits d'aquest model, amb

capacitat de finançar els països que s'alineessin amb aquestes polítiques.

L'encontre va tenir lloc quan una bona part de països del Sud estaven encara sota domini colonial. Les institucions que van sortir-ne tenen, doncs, les seves arrels en el colonialisme i l'imperialisme, una característica que es reflecteix en el seu model de governança. Els vots als òrgans de decisió d'ambdues institucions es distribueixen d'acord amb una fórmula que calcula el pes econòmic de cada país membre en l'economia mundial. Això fa que els Estats Units i els estats de la Unió Europea retinguin la major part dels vots i, de facto, el dret a veto en les decisions importants. Tot i els canvis en la distribució de poder econòmic a escala global en les darreres dècades i les demandes de reforma per part de molts països del Sud, els EUA i la UE es neguen a implantar una modificació d'aquest sistema, que donaria més poder a països com la Xina o l'Índia.

MÉS PODER AMB CADA CRISI

Els impactes de la covid-19 en les economies del Sud, juntament amb els continus problemes a les cadenes de subministrament globals, l'encariment dels aliments, l'energia i els fertilitzants -vinculades a la invasió russa a Ucraïna, però també al funcionament especulatiu dels mercats-,

els impactes de la crisi climàtica i l'augment dels tipus d'interès per les polítiques monetàries a Europa i els EUA, tot plegat, ha provocat una multiplicat de crisis o policrisis, particularment agudes als països Africans, però que també afecten nombroses parts de l'Àsia, l'Orient Mitjà, l'Amèrica Llatina i el Carib.

Un dels problemes en molts d'aquests països és el deute públic que, tot i que ja era elevat abans de la covid-19, s'ha disparat en els darrers anys. Segons l'agència de Nacions Unides pel Comerç i el Desenvolupament (UNCTAD), fins a 3,3 mil milions de persones viuen en estats que destinen més recursos al pagament d'interessos que a inversió en educació o salut. La realitat és que els països fan el que calgui per a pagar els seus deutes i no quedar desconnectats de mercats internacionals. I "el que cal", segons el dogma neoliberal, és aplicar mesures d'austeritat draconianes, en molts casos, seguint les condicions o l'assessorament de l'FMI.

En conjunt, el Sud global ja paga més de 100 mil milions de dòlars més en pagaments del deute del qual reben en finançament extern. Els mercats financers, amb fons d'inversió com Blackrock al capdavant, han deixat d'invertir en aquests territoris, després d'anys de prestar a

Els vots als òrgans de les dues institucions es distribueixen amb una fórmula que atorga un pes proporcional al que té cada país en l'economia mundial

Foto de família de la delegació dels Estats Units d'Amèrica en la Conferència de Bretton Woods, el juliol de 1944

alts tipus d'interès. La Xina està també de retirada, i ha reduït substancialment la seva ajuda i préstecs a països empobrits. En el context d'una nova crisi del deute, els estats amb dificultats no tenen gaires més opcions que picar a la porta de l'FMI i el Banc Mundial en cerca de finançament. Des de la pandèmia, l'FMI ha multiplicat per quatre els préstecs als països de rendes més baixes. El Banc Mundial, que també ha incrementat els préstecs postpandèmia, ha aplicat fa poc canvis normatius per poder augmentar encara més la seva capacitat de finançament. I les anomenades *bessones* de Bretton Woods aprofiten la dependència del seu finançament en certs països per reforçar el seu poder d'influència, atès que ambdues condicionen l'accés als recursos a un alineament amb les polítiques que propugnen.

Les condicions imposades avui per l'FMI i el Banc Mundial mantenen encara enormes similituds amb els programes d'ajustament estructural aplicats per les institucions de Bretton Woods durant les crisis de deute dels anys vuitanta i noranta, o l'austeritat draconiana impulsada durant la crisi financera de 2008 a països com Grècia. Austeritat, privatitzacions, fiscalitat regressiva, desregulació del mercat laboral, bancari, dels moviments de capitals... En

resum, capitalisme neoliberal de manual 44 anys després del “no hi ha alternativa” de Thatcher.

Avui, però, no només es tracta d'aprofundir en el neoliberalisme, rematant la reducció de la mida i el rol de l'estat, sinó també de la financiarització de l'economia. És el que l'acadèmica Daniela Gabor ha anomenat el pas del “Consens de Washington” al “Consens de Wall Street”.

EXTRACTIVISME PINTAT DE VERD
Després d'anys de crítiques i deslegitimació pels durs impactes –no només socials, sinó també econòmics– de les seves polítiques, aquestes institucions han après la lliçó. Però no pas per canviar de direcció. Han après a vendre's millor. Avui embolcallen les seves narratives en un discurs verd i social. El Banc Mundial acaba d'aprovar, en resposta a una demanda del G20, un nou “full de ruta” per abordar els reptes globals com el canvi climàtic i les desigualtats. L'FMI va aprovar fa poc una estratègia interna per alinear-se amb l'Acord de París i un nou fons per finançar polítiques que augmentin la resiliència i la sostenibilitat en països de renda mitjana.

Ara bé, l'abordatge d'aquestes institucions davant els reptes climàtics implica posar el sector privat al centre de la transició energètica i promoure privatitzacions i partenariats

publicoprivats, així com els mercats de carboni i altres innovacions financeres com els bons verds.

Els discursos dels directius de l'FMI i el Banc Mundial no només estan pintats de verd, sinó també de lluita contra les desigualtats econòmiques, socials i de gènere. L'FMI ha donat suport públicament a augmentar la fiscalitat als més rics per lluitar contra les desigualtats, i les dues institucions s'han dotat des de fa uns anys d'estratègies de gènere. Però quan llegeixes la lletra petita, la fiscalitat justa desapareix per deixar pas a impostos regressius, i la justícia de gènere només implica incorporar les dones al mercat laboral.

VENTS DE REFORMA

Tot i els intents de reverdir la imatge pública de les institucions, les crítiques i les crides per reformar o fins i tot tancar aquestes institucions, tornen a ressorgir davant l'evidència del fracàs de les seves polítiques des del punt de vista del bé comú i els drets humans. Les crítiques i clams de reforma no arriben només de moviments socials. Líders del Sud global com Mia Motley, primera ministra de Barbados, o William Ruto, president de Kènia, entre d'altres, han expressat públicament la seva demanda d'una reforma profunda del sistema de Bretton Woods.

En aquest context, moviments socials i societat civil, al Sud i Nord globals, es preparen per mobilitzar-se a partir d'aquest mes de juliol sota el lema “80 anys, ja n'hi ha prou” (amb l'etiqueta #80YearsAreEnough a les xarxes). De la mateixa manera que les mobilitzacions contra el Banc Mundial i l'FMI van estar en el centre del moviment antiglobalització, ara fa gairebé 25 anys, qui sap si una nova fornada d'activistes i moviments socials aconseguiran tornar a posar contra les cordes les institucions de Bretton Woods. ●

TEXT: **IOLANDA FRESNILLO**
INVESTIGADORA I CONSULTORA EN FINANCES AL DESENVOLUPAMENT, POLÍTIQUES PÚBLIQUES I ECONOMIA FEMINISTA

Maria Gomar

artista visual

“L’art possibilita mostrar
els malestars històrics i
no només des del dolor”

Una genuïna sensibilitat cap a la memòria caracteritza l'artista Maria Amparo Gomar Vidal (València, 1983). Des del 2011, resideix a Berlín. L'abordatge del passat i, en concret, el rastre del franquisme, són interessos centrals en la seua obra, en què prenen protagonisme les dimensions de gènere i de classe, i les preguntes entorn de la identitat. Amb projectes com "Objectes desapareguts" ha tret a la llum estris quotidians de persones afusellades i soterrades a les fosses de Paterna i, amb ells, la història que condensaven. Amb "Maries" rescatà el record d'algunes dones del poble de la seua família, Quatretonda (la Vall d'Albaida), per mitjà de les quals ha aprofundit en les connotacions patriarcals que amaga el seu nom

TEXT: **MIREIA CORTÉS BERNABÉ**
FOTOGRAFIA: **JAUME FERRANDO**

D'on prové aquest interès d'enfocar els teus projectes artístics a la memòria?

La memòria sempre m'ha interessat, perquè des que era menuda, ma mare m'havia contat històries del poble que parlaven de les seues avantpassades. Jo no m'he criat al poble de la meua família, però sí que tinc un vincle molt present. Aquestes històries em transmetien molta nostàlgia i crec que això, inconscientment, va fer alguna cosa en mi. Després vaig cursar un màster sobre Art en context, que va ser per a mi un punt de referència. Especialment per a un professor que vaig tindre, Michael Fehr, amb qui vaig començar a treballar amb memorials i vaig fer alguns seminaris de museologia, sobretot enfocats en els objectes. Més enllà de la seua funcionalitat bàsica, ens centràvem en els molts altres aspectes que podien oferir.

Què et va moure a donar veu als "Objectes desapareguts" que formen part d'aquesta obra?

El que pretenia amb aquest projecte no era donar veu a objectes, sinó més aviat a les històries que contenien. Aquest relat es transmet a partir de les descendents, de les primeres, segones, terceres i fins i tot quartes generacions, és a dir, les besnetes. Em pareix espectacular que objectes aparentment insignificants continguen una part d'història tan necessària de ser recordada. Vam publicar un catàleg que recull fotografies de les peces que vaig exposar i les seues històries, així com veus diverses d'experts per contextualitzar-les. Quan vaig començar a investigar per a aquest projecte, buscava llibres semblants, però no en vaig trobar cap. Aleshores, vaig pensar que faria jo mateixa el que m'agradaria haver trobat en la meua recerca.

Per què és important traslladar aquests objectes quotidians a un museu?

Vaig pensar que seria molt interessant que aquests objectes eixiren de la privacitat, de l'espai familiar al qual havien estat lligats, i foren mostrats a un públic que poguera conèixer les històries que encapsulen. Per aquests objectes havien passat moltes coses. Senzillament, el tracte que els han donat les famílies ja em pareixia que els feia dignes de ser coneguts. La corbata d'un dels afusellats a Paterna, José Alba, va ser arreplegada per un cunyat de la seua dona, Serafina. Després, ella va explicar la història que s'ha transmés generacionalment fins a la seua besneta. L'afecte evident que la família mostra cap a la corbata em sembla molt potent. Són històries que no han d'estar tancaades a casa, sempre que les famílies vulguen traure-les a la llum. I sempre, està clar, amb tot el respecte que mereixen.

La memòria íntima i el relat oficial sobre la història són qüestions separades?

La institucionalització de la memòria pot ser problemàtica, perquè els relats històrics oficials poden afavorir certs col·lectius, i anar en contra d'altres. Fins i tot prohibir moltes coses... Ara mateix podem veure com eixe relat oficial ha afectat els posicionaments respecte a certs conflictes. Però, realment, a mi el relat oficial no m'interessa tant. M'interessen les històries familiars. Allò que s'anomena "intrahistòria", o les "microhistòries".

Per què cal estudiar la intrahistòria?

És interessant conèixer la història d'una família com una història representativa de la repressió generalitzada. A mi no em consta cap familiar a les fosses del franquisme. Però no cal tindre familiars directes a una fossa per a poder empatitzar-hi. Saber, per exemple, que la teua veïna ve d'una família que ha sigut maltractada i que aquesta injustícia la té incorporada a dins et remou.

Els temes que més t'interessa treballar són, a banda de la memòria, la identitat i el gènere. S'interrelacionen entre ells?

Memòria, identitat i gènere estan molt estretament vinculats. De fet, en molts casos, gènere equival a identitat i a memòria. Són conceptes que constantment canvien amb el temps.

Aquesta vinculació et va portar al projecte "Maries"?

Aquest projecte va començar arran de qüestionar-me sobre la meua identitat, les meues arrels i orígens. Trobe que les preguntes sobre la identitat es multipliquen una vegada ixes del teu context habitual, en el meu cas marxant fora del país. El punt de partida va ser el meu nom. Em qüestionava: Per què em dic Maria? Per què a la meua família tantes dones es diuen Maria? Per què al meu poble quasi totes les dones es diuen Maria? Arran d'aquesta reflexió vaig començar a indagar sobre Maria com a figura femenina dins del catolicisme, i també en altres religions monoteistes. El nom de Maria, a més, ha esdevingut un sinònim pejoratiu de dona: "marisabidilla", "marimacho", "mariposa" (en referència a un home homosexual)... El que més m'interessava era veure, des del meu punt de vista, com a Maria, com a dona que ha tingut l'oportunitat d'escollir anar fora del país i viure d'una altra forma, de quina manera havia sigut la vida d'aquelles dones, algunes de les quals havien nascut feia més de cent anys. Moltes no les havia conegut, i van ser les seues filles les que em van transmetre la seua història.

Has assenyalat en diverses ocasions que la majoria de les persones amb qui et trobes al llarg dels processos d'investigació familiar i històrica són dones. Per què creus que ocorre açò?

La memòria està sostinguda per dones. A aquesta conclusió no sols hi arribe jo. Moltes teories des de les ciències socials ho assenyalen, i també moltes persones que es bolquen en programes culturals, periodístics o de qualsevol disciplina. Per exemple, la meua companya [la gestora cultural] Vanessa Peña Alarcón també remarca que el que té a veure amb les cures està molt feminitzat. Les històries privades són dins de casa, i com que les dones sempre s'han hagut de quedar en l'àmbit domèstic, han sigut les encarregades de conservar aquests relats intrafamiliars. Cuidar és una tasca que ens han imposat socialment a les dones. Una de les coses més boniques que m'ha comportat implicar-me en aquests projectes és fer amistat amb moltíssimes dones que per a mi són un model a seguir, perquè són persones molt compromeses i activistes, i han treballat de valent. S'han encarregat d'una faena que no els hauria de correspondre, perquè l'abordament de la memòria històrica s'hauria de fer des de les institucions. Elles ho han interioritzat com a part de la seua pròpia lluita, i per això les admire.

"La institucionalització de la memòria pot ser problemàtica, perquè els relats històrics oficials poden afavorir certs col·lectius i anar en contra d'altres"

Aleshores, diries que la custòdia de la memòria està feminitzada?

Sí, el mèrit de conservar la memòria el tenen les dones. Tot i que després els que parlen públicament sobre memòria sempre són més els homes.

Quin paper haurien de tenir les artistes en la conservació del record?**L'art hauria d'estar polititzat?**

Em genera un poc de conflicte l'ús que moltes vegades es dona a la paraula *polititzat*, perquè pense que, en realitat, tot està polititzat. Qualsevol cosa que fem és política... Però sí que pense que les artistes haurien de tenir un compromís social. Des del meu punt de vista, les persones que treballen en el món de l'art haurien d'estar compromeses amb les problemàtiques actuals, o amb aquelles que s'arrosseguen des del passat. Abordar-les de forma artística perquè ens remoguen permet replantejar tot el que donàvem per fet. Personalment, no m'interessa l'art que no és polític.

A partir de la teua obra, busques algun impacte o transformació social concret?

Crec que seria pretensions dir que sí. Crec que, realment, m'ha transformat més a mi. La meua intenció de cara al públic era remoure amb les històries de Maria José, Laura, Pepica Celda, Raquel... i de totes les companyes i amigues que m'han transmès les seues històries familiars i les seues lluites. I donar a conèixer tot el malestar que les havia travessat, per a demostrar que hi ha històries tan potents en coses molt menudes. També ho faig com a autocrítica. De vegades encara caiem, des de moltes disciplines, en la revictimització. Però pense que hi ha la possibilitat de donar-hi la volta. I l'art és un mecanisme que possibilita mostrar aquests malestans des d'altres llocs que no siguen únicament el dolor.

Des de l'any 2011 vius i treballes a Berlín. Trobes moltes diferències entre el tractament del passat recent a Alemanya i a l'Estat espanyol?

Sí. I en posaré un exemple: vam fer una exposició a un centre d'art autogestionat a Hannover, i un professor d'Història de secundària es va posar en contacte amb nosaltres. Una part de la seua assignatura estava dedicada a la memòria històrica. Això, a Espanya, ni tan sols existeix. Ací no és ni tan sols obligatori impartir-la, simplement es deixa a la voluntat de les professores que estiguen sensibilitzades en aquest tema. A mi em va fer molta vergonya. Allí està molt més assentat que ací. De fet, estudien el nazisme durant quatre anys. Jo no recorde haver estudiat pràcticament res del franquisme. He conegut més la història i la cultura del país d'on vinc estant a fora que no pas ací. Trobe que això és molt problemàtic i, a més, és un tema que genera molt malestar. Per molt que tractes d'explicar-ho, la gent et respon amb discursos demagògics i populistes. Tenen el discurs molt ben ensenyat.

I a l'hora de dur endavant els teus projectes artístics, també has trobat molta diferència entre les dues realitats?

Ser autònoma com a artista a Alemanya és més factible que ací. Allí faciliten la faena a l'escena cultural, posen més mitjans a la teua disposició, més subvencions, més beques... En general, hi ha una consciència més profunda del treball artístic. No podria viure a Espanya igual com visc a Berlín. Això sí, cal dir que tampoc allí és fàcil. En general, trobes complicacions a tot arreu per dedicar-te a l'art. La majoria de les meues companyes i jo hem de compaginar els projectes artístics amb altres faenes. Si tens al teu entorn gent que t'ajuda és molt més fàcil, però si no tens a ningú i has de dependre de beques, subvencions i cert tipus de convocatòries, clarament, tampoc és el model ideal per a desenvolupar-se com a artista. Per a mi, ha sigut una trajectòria intermitent d'un projecte a un altre. A més, dins de l'art, també hi ha aspectes de classe i de gènere molt importants que s'haurien de problematitzar més. Les meues companyes artistes i jo hem patit situacions que sé del cert que homes artistes no han d'enfrontar pel sol fet de ser homes.

Trobes que els últims anys s'ha incrementat el treball sobre la memòria històrica al País Valencià?

És evident que sí. Sense anar més lluny, a València hem vist com els últims mesos hi ha hagut diverses exposicions sobre objectes recuperats de les fosses, com per exemple "Arqueologia de la memòria. Les fosses de Paterna", al Museu de Prehistòria, o "2238. Paterna. Lloc de perpetració i memòria", al Museu d'Etnologia. I no només hi ha un boom per part de les artistes, també hi ha un augment considerable d'interés per part d'un públic que abans, potser, ni tan sols coneixia aquest tipus d'històries, i ara s'hi està apropant. A altres països s'hi està treballant des de fa més temps, però ací no em consta que fa uns anys s'impulsaren aquest tipus d'iniciatives. I estic molt contenta que això estiga canviant. ●

“Com que les dones sempre s’han hagut de quedar en l’àmbit domèstic, han sigut elles les encarregades de conservar les històries privades intrafamiliars”

Ideari

ESPORT VESTIT D'ESTEREOTIPS PATRIARCAIS

TEXT: **CLARA BASIANA**

Amb diferències en el reglament, la posada en escena o el vestuari, algunes disciplines emblemàtiques del programa olímpic reproduïxen el binarisme de gènere i els rols socials que s'associen a cadascun

En diferents moments de la història i en diferents indrets del món, l'activitat física ha estat un espai de desenvolupament de les capacitats psicomotrius. Però aquest espai no s'ha fet servir amb els mateixos objectius per a les dones que per als homes. Igual que tampoc hi han tingut la mateixa presència persones riques que pobres, o ciutadanes de ple dret que persones esclaves o migrades. Però posem el focus en el factor de gènere. En les societats patriarcal i capitalistes la relació de les dones amb l'esport ha estat orientat majoritàriament a millorar la salut reproductiva, desplegar el potencial artístic i reforçar els cànons de bellesa establerts en cada context històric. En canvi, la pràctica esportiva dels homes ha tingut generalment per missió potenciar la força física i mental, l'autonomia i la confiança pròpia. I sí, parlem de les categories "dona" i "home" dins d'un sistema binari que defineix la feminitat i la masculinitat amb uns paràmetres rígids i homogeneïtzadors, i deixa fora totes aquelles identitats de gènere que no encaixen en un univers com l'esportiu que, al llarg del temps i fins avui, ha tendit a separar els dos gèneres en la pràctica competitiva.

Però tornant a les desigualtats de gènere en la pràctica d'activitat física, és un fet que la centralitat de la figura masculina a l'esfera pública i a l'àmbit productiu de la vida ha fomentat el desenvolupament de capacitats com el lideratge, la valentia i la competitivitat en les persones socialitzades com a homes, un conjunt d'atributs que s'espera d'ells perquè puguin seguir reproduint el seu rol de "líders", "protectors" i "proveïdors" dins de la societat.

L'investigador d'expressió corporal en l'educació física José Ignacio Barbero explica en el llibre *Materiales de sociología del deporte* (Endymion, 1993) com la pràctica esportiva tal com la coneixem avui es configura a l'Anglaterra victoriana, en una societat cada vegada més urbana i industrial. Barbero exposa que és precisament en aquest context en què l'esport es converteix en un mitjà imprescindible de la burgesia per disciplinar la classe treballadora, tot fomentant el caràcter viril sobre els homes i mantenint les dones allunyades d'aquestes noves pràctiques d'oci. Arribades a aquest punt, no ens sorprèn que avui dia les activitats esportives majoritàriament practicades per homes estiguin basades en tot allò que entenem per *virilitat* i que, en canvi, a les disciplines practicades per dones es doni una gran centralitat al treball artístic i estètic.

Aterrant al nostre context i territori, i segons dades de 2019 recollides per l'Institut Català de les Dones, les llicències federatives de dones són majors en esports tradicionalment associats a "la feminitat" i les d'homes augmenten en esports construïts al voltant de la idea tradicional de masculinitat. Així, a Catalunya, segons dades del registre estadístic de l'Idescat, el 88% de les llicències en gimnàstica són d'esportistes classificades com a dones, percentatges que en ball esportiu se situen en 62% i en patinatge en el 69%. Però la proporció baixa fins al 13% amb el futbol i al 5% en el motociclisme.

Segons el sociòleg i antropòleg Jean-Marie Brohm "l'esport contribueix a institucionalitzar les diferències entre sexes i estructura el cos de la dona a través de la sistematització de diversos mites específicament femenins que es materialitzen en diferents pràctiques esportives". En el seu article "20 tesis sobre l'esport", inclòs en el llibre *Sociología del deporte* (La Piqueta, 1993), Brohm enumera alguns dels estereotips que es reproduïen en disciplines altament feminitzades com la natació artística o la gimnàstica rítmica: l'esveltesa, la *felinitat*, la plasticitat, la gràcia, la bellesa visual o el mite de la dona sirena.

LA MASCULINITAT COM A MOTLLE

Per posar la lupa en les desigualtats de gènere que es donen en el si dels esports artístics, tal com els coneixem en l'actualitat, és interessant observar on i com neixen aquestes disciplines i quina evolució han viscut. Alguns esports es van originar com a pràctica exclusivament masculina, però compten amb un cert bagatge històric de participació femenina, fins al punt que actualment les dones solen ser el perfil majoritari. És el cas de la gimnàstica artística, una de les modalitats d'exercici físic més antigues de la història de la humanitat que, tot i basar-se en l'execució de moviments i acrobàcies buscant la plasticitat, no exigeix els mateixos paràmetres estètics als homes que a les dones.

Anem al principi. Les primeres manifestacions que coneixem de gimnàstica sorgeixen en diverses civilitzacions del món antic, com a l'imperi bizantí, o en territoris que es corresponen amb les actuals Xina, Egipte o la península Ibèrica. És, però, a la civilització grega clàssica on es consolida com a activitat destinada al manteniment físic i intel·lectual, es creen els gimnasos (en grec clàssic, *gymnos* significa nuesa i *gymnasion* lloc d'exercici i reunió) i es comencen a celebrar les Olimpíades de l'antiguitat. En aquesta època ja consta la participació de dones als espais d'entrenament, però no en les competicions. Per descomptat, en

aquells tornejos també hi tenien prohibida l'entrada les persones esclaves, fos quina fos la seva adscripció de gènere. Des de la recuperació moderna de la idea de Jocs Olímpics a finals del segle XIX (Atenes, 1896), encara que les dones s'han anat incorporant a les principals disciplines, totes parteixen de l'experiència dels homes. Gairebé sempre, la prova masculina ha estat pionera i les dones s'hi han incorporat més tard: malgrat ser un dels esports de marca de l'olimpisme modern, les dones no s'incorporen al programa dels jocs fins a Hèlsinki 1952.

Amb la intenció d'adequar la pràctica al gènere de les atletes, la Federació Internacional de Gimnàstica (FIG) estableix un reglament i una estructura diferenciats en categories d'*homes* i *dones*. Tal com ho explica l'exgimnasta Georgia Cervin (que va representar a Nova Zelanda als Jocs de la Commonwealth l'any 2005) d'ella s'esperava que les rutines de gimnàstica femenina ressaltessin la "gràcia" i la "feminitat". "Quan la gimnàstica es va desenvolupar per a les dones, van adaptar l'esport masculí perquè fos apropiat per a elles", apunta l'esportista. "S'esperava que les dones fessin moviments suaus, rítmics, fluidos i elegants, que emfatitzessin la bellesa i la flexibilitat i que els homes emfatitzessin la força", hi afegeix. El programa dels gimnastes

A CATALUNYA, EL 88%
DE LES ESPORTISTES
FEDERADES EN
GIMNÀSTICA ES
CLASSIFIQUEN COM A
DONES, PERÒ EN FUTBOL
SÓN NOMÉS EL 13%

està conformat per sis proves i el de les gimnastes per quatre: ambdues categories de gènere comparteixen l'aparell de salt de poltre i l'exercici a terra, però mentre que els de la masculina practiquen les barres paral·leles, la barra fixa, les anelles i el cavall amb arcs, les de la femenina es defensen a les barres asimètriques i a la barra d'equilibri. Els aparells femenins, doncs, a banda de potenciar habilitats com l'elasticitat o la plasticitat, exigeixen la incorporació de la idea de la dansa, és a dir, que les gimnastes de categoria femenina han d'executar durant els exercicis moviments que evoquin la plasticitat de la dansa.

Una altra diferència entre ambdues categories és que les dones estan obligades a fer la prova de terra amb música, mentre que els gimnastes homes la desenvolupen en silenci. En un inici, seguint el patró de la gimnàstica rítmica i per la connexió d'aquestes disciplines amb el ballet clàssic, era una pianista qui tocava les peces en directe mentre les atletes evolucionaven al tapís; però a partir de la segona meitat del segle XX ja es van començar a reproduir els acompanyaments musicals amb altaveus a les instal·lacions esportives, i el reglament va anar incorporant nous registres musicals. Aquesta diferència normativa entre gèneres implica que les dones hagin d'estar pendents de moure's al ritme que marca la música, a més d'executar moviments acrobàtics i gimnàstics, arriscant-se a perdre punts si aquests no sincronitzen amb el ritme de fons. Això suposa un grau més de complexitat en la coordinació i l'execució dels aparells de gimnàstica femenina respecte als de la masculina.

A la llista de diferències entre ambdues categories s'hi sumen les de posada en escena. Si mirem qualsevol competició de gimnàstica internacional per televisió, advertirem que els classificats com a homes surten al tatami amb mallots esportius i les de la categoria de dones amb lluentons i teixits brillants; ells porten els cabells curts i elles llargs i amb un pentinat tibant, ells no es maquillen i elles sí, i en la majoria dels casos ells no es depilen i elles ho fan. Certament, els homes han de demostrar solvència, harmonia i elegància en el desplegament de les seves habilitats gimnàstiques, però estan sotmesos a un codi de valors estètics menys exigent que el de les dones, que acaben gastant molt més temps i recursos per complir-lo. Ara bé, l'esport no s'inventa aquestes desigualtats, sinó que reproduceix les relacions socials sobre les quals s'erigeix, en aquest cas amb fonaments patriarcals.

ELL CONDUEIX, ELLA INTERPRETA

Un altre dels esports que va començar sent practicat exclusivament per homes, però que ben aviat esdevingué una disciplina mixta, és el patinatge artístic. Tot i que les primeres passes humanes sobre el gel es van donar fa milers d'anys per sobreviure a les zones més fredes del planeta, lliscar-hi al damunt com a activitat recreativa comença a practicar-se durant el segle XV. Diversos estudis ubiquen els seus inicis als Països Baixos, en superfícies d'aigua glaçada en espais naturals congelats, on es feien servir ossos d'animals lligats al calçat per poder patinar. Al segle XVIII, a les illes Britàniques, es popularitza com ►

► a esport, i al XIX es creen les primeres pistes. Apareixen les fulles d'acer i es consolida la modalitat artística, basada en l'execució de moviments i piruetes al ritme de la música.

Les primeres competicions internacionals de patinatge artístic sobre gel comencen el 1891 amb participació exclusivament masculina, i no és fins al cap de deu anys quan s'inclou la disciplina femenina. Superant la resistència inicial dels jutges, l'any 1902, l'anglesa Madge Syers va aconseguir participar en un mundial de patinatge artístic i es va convertir en la primera dona amb presència en una competició internacional. Ho va fer amb un vestit que li cobria les cames fins genolls i durant molt de temps aquesta va ser la tendència de vestir entre les patinadores, que amb prou feines ensenyaven el moviment dels peus als jutges, per aquest motiu, i tenien un marge d'execució molt limitat.

El debut olímpic als Jocs de Londres de 1908 (la primera disciplina hivernal setze anys abans dels primers Jocs d'hivern, el 1924) ja incorporava la categoria de parelles mixtes. Vuitanta anys més tard, el 2004, els nous imaginaris construïts per la lluita feminista organitzada, van generar les condicions perquè el reglament de la Federació Internacional de Patinatge deixés d'imposar a les dones el vestit i la faldilla i reconegués el seu dret a competir amb pantalons, una peça de vestir que no entorpeix la mobilitat de les cames ni l'execució d'algunes figures.

Així i tot, els cànons patriarcals continuen imposant-se i el tipus de vestir que acaba predominant a les competicions és el pantaló per als homes i el vestit per a les dones. A diferència de la gimnàstica artística, la presència de roba amb lluentons i dissenys de fantasia és comuna en els dos gèneres, però mentre que, habitualment, els categoritzats com a homes porten braços, cames i tors tapats, les de la categoria de dones solen mostrar totes o algunes d'aquestes zones sota teixits transparents. La defensa

d'una pràctica esportiva amb roba còmoda i que no es basi en la cosificació de les competidores l'hem vist en nombroses ocasions en altres disciplines com el tenis, el vòlei platja o la boxa. “Ni tan sols porto minifaldilles quan surto de nit, així que, definitivament, no portaré una minifaldilla al ring”, responia la boxejadora Katie Taylor l'any 2012, davant l'intent d'imposició estètica d'aquesta peça de roba per part de l'Associació Internacional de Boxa Amateur.

Però tornem al patinatge artístic sobre gel. Pel que fa al contingut de les coreografies, i de la mateixa manera que en disciplines com els balls de saló o la recent incorporació d'una prova de duet mixt en natació artística, el programa per parelles fomenta la representació dels estereotips de gènere, ja que és l'home, sovint sota l'aparença de força i dominació, qui ajuda a fer els moviments més acrobàtics a la dona, i aquesta generalment projecta una actitud de submissió, de fragilitat o de seducció. A més, hi ha elements obligatoris de les rutines que executen només les patinadores, sigui en la prova individual o en la de parella, com per exemple, la “seqüència d'àngels -que té per objectiu lluir l'elasticitat de les cames- i l'espiral, on l'esportista amb el rol de dona es deixa caure enrere i el seu company l'aguanta tot girant. Finalment, tot i que no ho marca el reglament, les dones solen portar patins blancs o del color de la seva pell (majoritàriament marró clar o beix pel tipus de perfils que practiquen aquest esport de competició) i els homes de color negre. I, a diferència dels companys de categoria masculina, elles sempre van maquillades.

QUAN ELS HOMES SÓN ELS NOUVINGUTS

Dels elements enumerats fins ara, quins es reproduïen en els esports artístics històricament femenins i amb participació masculina més recent? Fixem-nos en el cas de la gimnàstica rítmica i la

natació artística. La primera sorgeix al voltant del 1840 als Estats Units, i la segona, cap al 1880 a Anglaterra. Durant el segle XX són reconegudes com a esports i estructurades en competicions internacionals i olímpiques només de la categoria femenina. No és fins ben entrat el segle XXI, amb l'augment de l'interès d'alguns homes per practicar aquestes disciplines en alguns països (com els Estats Units, Rússia, el Japó o l'Estat espanyol), que es comença a posar sobre la taula el debat de la inclusió de proves masculines i mixtes a escala internacional.

En el cas de la gimnàstica rítmica, tot i que la Federació Internacional de Gimnàstica encara no reconeix la participació d'homes a les seves competicions, a escala local ja se celebren campionats de categoria masculina amb els mateixos aparells que es fan servir en els femenins. En la natació artística (que fins fa uns anys es coneixia com a natació sincronitzada), en canvi, la categoria masculina ja és internacional en la modalitat individual i la mixta en les rutines de duet. Des

de 2022, a més, el reglament de la Federació Internacional de Natació permet la participació d'homes a les proves d'equip i de rutina acrobàtica o *highlight* (caracteritzades per l'espectacularitat de les seves execucions). Tant en la gimnàstica rítmica com en la natació artística, el reglament valora les coreografies de les proves femenines, mixtes i masculines en funció de criteris idèntics: l'execució, la dificultat i la impressió artística.

Així, actualment, quan assistim a la interpretació de coreografies de natació artística o gimnàstica rítmica executades per homes, les diferències que veiem amb la pràctica de les dones són molt poques: ells també porten mallots o banyadors decorats, tot i que en el cas de la natació artística solen ser de tipus

eslip, ballen al ritme de la música, sigui al tatami o a la piscina, i majoritàriament es depilen el cos. Malgrat això, hi ha elements estretament relacionats amb els cànons estètics que perduren: els nedadors i gimnastes d'aquests esports porten els cabells tan curts que es poden estalviar pentinar-se i, en molt poques ocasions es maquillen, cosa que sí que fan les seves companyes.

Amb relació a la barba, el reglament especifica que les persones categoritzades com a homes poden escollir si afaitar-se o no, cosa que no es menciona amb relació a les *dones*, de qui es pressuposa que no han de tenir pèl facial.

Amb tot, en ambdós casos veiem com el fet que el reglament i l'estructura d'aquests esports s'hagin configurat al voltant de l'estètica i la bellesa fa que aquests elements continuïn tenint un paper central també en la pràctica dels nedadors. Un fet que no es dona en les disciplines artístiques construïdes des de l'androcentrisme i la masculinitat hegemònica.

Encara que en alguns esports sigui més evident que en al-

tres, és un fet que la dimensió artística no es concep ni s'exigeix de la mateixa manera en les categories masculines que en les femenines. Així, les diferències de gènere es converteixen en desigualtats en la posada en escena, a vegades per dictamen del reglament o dels cànons estètics dominants i, a vegades, fins i tot en el contingut de les coreografies. Ja sigui per com els esports han sorgit històricament, des de l'experiència masculina o femenina, o per la forma com han incorporat l'altre gènere amb el pas dels anys, encara suposa un trencament de gènere que una nedadora artística porti els cabells tan curts que no hagi de fer-se el monyo o que un patinador entri amb faldilla i els llavis pintats de vermell a la pista de gel.●

FINS A L'ANY 2004 EL REGLAMENT DE LA FEDERACIÓ INTERNACIONAL DE PATINATGE IMPOSAVA EL VESTIT I LA FALDILLA PER A LES DONES

Publicitat

20 anys d'universitat popular

XXXXXXXXXX XX JORNADES UPEC XXXXXXXXXXXX

IDEES PER RESCATAR EL FUTUR

3, 4 I 5 DE JULIOL DE 2024
MÉS INFORMACIÓ A upec.cat

UPEC Universitat Progressista d'Estiu de Catalunya

EN CONVENI AMB

Autonomia de Barcelona Generalitat de Catalunya Diputació de Barcelona

Contra la violència laboral que ens atrapa

LA RECOMANACIÓ DE **LIDIA LUNA**

Per a la majoria de les treballadores, la feina no és el lloc on es compleixen els desitjos, sinó on es frustren. Volem ser dones independents econòmicament i a cada minut que passem treballant la vida se'ns escapa. I els dies lliures els passem, esgotades, mirant de desconnectar del treball i, si ens veiem amb força, cuinar per tota la setmana i preparar els *tuppers* que ens endurem a la feina. Venem el nostre temps i, tot seguit, sacrificuem el gaudi, la qualitat de vida i la salut física i mental. La feina tampoc no és un dret, sinó una obligació ben perversa. No ens condueixen a la feina a punta de pistola, però tampoc no hi anem per voluntat pròpia, sinó per coacció, per por de passar fam o ser desnonades. Si no obeïm, ens morim. Vet aquí la trampa. És per això que recomanem *Atrapats a la feina: Com escapar del capitalisme* (Tigre de Paper, 2022) un assaig d'Amelia Horgan que aborda la violència sistèmica del món laboral. Bob Black, a *L'abolició del treball* (Descontrol, 2018), afirmava que el treball i la llibertat són conceptes radicalment oposats, irreconciliables. Tant se val què hagi estudiat o a què et dediquis. A *Atrapats a la feina*, Amelia Horgan defensa que el capitalisme, basat en l'explotació de les nostres pors i vulnerabilitats i en la pèrdua del control de la vida pròpia, és un sistema nociu per a tothom, que no és la forma natural de l'economia i que no és inevitable ni ens ve donat. Concebre'l com un sistema fallit, tancat i inalterable, el perpetua

i derrota l'acció política col·lectiva. Horgan revela les dinàmiques de l'entramat capitalista i aconsegueix fer una lectura optimista de la realitat més crua, perquè, si volem canviar el món, no n'hi ha prou amb denunciar les maldats del capitalisme, cal imaginar alternatives i lluitar per elles. La visió de l'autora no és ingènua. Coneix les dificultats de classe –ferides ocultes com la por a l'èxit, la síndrome de la impostora, el desclassament, la gradació dels oficis en feines qualificades i no qualificades, la divisió entre tasques laborals i domèstiques, la repressió sindical, l'esgotament generalitzat, les estructures de poder en les organitzacions sindicals... Tot i això, s'hi sobreposa amb valentia i sentit de l'humor, perquè no hi ha alternativa si pretenem recuperar la vida. L'única forma de no resistir-se al treball, segons apuntava el Grup Krisi a *Manifiesto contra el trabajo* (Virus, 2002), seria posar el cervell en pausa i no pensar. No val resignar-se, cal fer quelcom al respecte, per poc que sigui. És així com Horgan proposa vies de fugida i de resistència: petits escapoliments durant la jornada laboral o sabotatges al control de patrons, xarxes de cures entre col·legues, menjadors i llars d'infants públiques i gratuïtes, la renda bàsica, un sou per a les feines domèstiques i l'afiliació sindical. L'autora recull el testimoni de diferents perfils de treballadors i treballadores, alhora que adapta la teoria marxista a la nostra època de feines precàries i absurdes, d'ETT, de subcontractes, de vigilància algorítmica de la

productivitat, de gamificació laboral amb pràctiques com el *team building* o els *afterwork*... I ho fa en clau feminista i sense caure en el discurs reaccionari, tan present encara, malauradament, fins i tot en espais anticapitalistes on a les dones que ens atrevim a discrepar se'ns convida a callar o a marxar. Malgrat tot, no defallim i el panorama actual de la lluita sindical pot ser encoratjador, tot depèn de com ens el mirem. Un alè d'esperança el trobem en Las Kellys, un sindicat de cambres de pis, organitzades des de 2014 contra el gegant turístic, que firmen el pròleg de l'edició en català del llibre de Horgan; en el sindicat SAD de cuidadores professionals municipals que va sorgir durant la pandèmia a Sant Feliu de Llobregat i que segueix en lluita; en les treballadores de la neteja al Museu Guggenheim que es van rebel·lar contra la bretxa salarial i, després de nou mesos de vaga, entre 2021 i 2022, van aconseguir augmentos de sou; o en la resta de victòries sindicals que desconeixem perquè no són prou sonades ni reben visibilitat. Visca les dones autoorganitzades en lluita contra el capital! L'imaginari és l'únic terreny que no ens poden arrabassar i imaginar altres escenaris possibles, com fa Horgan, és la primera passa per a cultivar projectes alternatius al capitalisme i lluitar per una vida millor.

ASSAIG

'Atrapats a la feina: Com escapar del capitalisme'
Amelia Horgan
Pròleg: Las Kellys
Traducció: Miquel Sorribas
Tigre de Paper, 2022
180 pàgines

llavors
llibreria cooperativa · espai comunitari

L'Espai Lavors és una llibreria cooperativa al barri de Collblanc de l'Hospitalet de Llobregat. Està especialitzada en editorials independents i llibre crític, però també vol ser un establiment de barri amb propostes diverses i atenció personalitzada. Aposta per llibres que fomentin la justícia social, la diversitat, el respecte pel medi ambient, el feminisme i els valors comunitaris.

Publicitat

ESPAIS DEL CAPITALISME GLOBAL

DAVID HARVEY

DESENVOLUPAMENT GEOGRÀFIC DESIGUAL I RESTAURACIÓ DEL PODER DE CLASSE

Una introducció fonamental i accessible a l'obra d'un dels autors cabdals per comprendre el món en crisi que habitem.

VIRUSEditorial.NET

VIRUS

CAPOTE I LA

TEXT: **MARTA GAMBÍN**

PERIODÍSTICA

IL·LUSTRACIÓ: **MARIA CONILL**

DEL SAFAREIG

Instigador suprem de la novel·la de no-ficció amb 'A sang freda', l'escriptor i periodista nord-americà Truman Capote (1924-1984) va acabar repudiat per ventilar les xafarderies de la jet-set novaiorquesa, un llegat involuntari que permet revisar la raó de ser de l'ofici cent anys després del seu naixement

Posem que feia una calor abrasadora aquell 25 d'agost de 1984, quan Truman Capote va estirar-se al catre per últim cop. No és forassenyat pensar que podria tenir l'esquena xopa de suor i que els quatre pèls blanquinosos i brillants repentins cap a un costat de la closca, anys enrere amb escandalosa pulcritud, acabarien donant-li un aire com d'acabat de sortir d'una cursa de cavalls. Me l'imagino semiincorporat, amb l'esquena recolzada al capçal del llit, corbat d'espatlles i de gest, amb les commissures dels llavis tortes en posició de mala bava i la saliva espessa fent-hi bassa, bombollejant. Diuen que hom sap quan deixarà aquest món i es prepara per marxar amb prou dignitat per ser recordat, com a mínim, amb bona fe, però Capote fa la pinta que no en tenia ni idea. Segurament lluitaria a sang i urpa contra el seu destí i plantaria cara a la Parca per dir-li que el món el necessitava, sobretot la seva ploma viperina i afilada, també excessivament franca. Això hauria etzibat Capote a la mort si no hagués tingut les cames afeblides de tants barbitúrics, ni el fetge desfet pel superàvit d'alcohol, ni el cor trencat per haver-se convertit en un espectre desterrat després d'haver traït l'elit novaïorquesa que tant va idolatrar-lo. Però tot això ho tenia, cosa que fa menys probable tal proesa cavallerisca a peu de matalàs.

Qui sap, potser abans de l'últim alè, l'escriptor va plorar i va resar i va disculpar-se amb un xiuxiueig distret, purgant la consciència de culpa; tal vegada -no ho sabrem mai- el seu últim llegat anònim va ser deixar anar un parell d'insults pesants i rondinaires amb destinació a tothom que el detractava, tothom qui no van poder comprendre mai el seu acèrrim compromís amb la crua veritat, per amarga que fos. O simplement va fotre el camp com qualsevol altre mortal corrent, sense fer soroll. No puc deixar de preguntar-me si abans del final va ser conscient de la part reprovable dels seus actes, si es va abocar a l'autocrítica o si, per contra, en aquells últims moments de la seva vida, va continuar fidel a la idea que "tot el que fa la literatu-

ra és una xafarderia". Per molt que precisament aquest fos el més mortal dels seus pecats i sembrés una llavor involuntària que avui, quan es compleixen cent anys del seu naixement, encara recollim les qui ens dediquem a l'ofici periodístic.

UNA CORT DE 'BELLES AUS'

Perquè va ser el safareig glamurós el que va portar un dels escriptors i periodistes més importants del segle XX a un camí de desesperació i malenconia que no va poder suportar, i que l'acabaria arrossegant a un cabal tempestuós del qual no va saber sortir. Un dels pares del Nou

no tenien en les estructures patriarcales de casa seva. Per això, quan el novembre del 1975 la revista *Esquire* va publicar l'article *La Côte Basque, 1965* -nom del restaurant on solien quedar les amistançades del narrador-, aquestes *belles aus* van sentir-se traïdes i vilipendiades, perquè el text era una crònica oberta sobre les seves intimitats i les seves ruïnes, un diari a cademat obert que acabaria sent una de les parts de *Pregàries ateses* (1987), la seva única obra pòstuma. Algunes ni tan sols gaudien d'un àlies on amagar-se i van veure com el seu nom real era humiliat i arrossegat pel fangar. Capote s'havia

entrevistar-se amb els dos acusats del crim a la presó i va teixir una cronologia tan minuciosa que semblava que ho hagués vist tot per un forat. Així, va inaugurar un nou gènere encara aplaudit i venerat -i també enyorat- i va demostrar no només que el millor periodisme podia adoptar forma de literatura, sinó que el temps és el millor aliat per explicar una bona història i explicar-la bé.

Capote era coetani de l'era del periodisme en què a les redaccions es fumava, els gots mig buits de whisky s'amuntegaven entre papers desordenats i les cames s'encreuaven sobre els escriptors, quan regnava el soroll metrallador de les màquines d'escriure i no hi havia dones. Uns costums que, afortunadament, s'han deixat enrere. Però sovint aquesta obsolescència s'utilitza per lloar les maneres de fer actuals i impedeix analitzar l'involució de l'ofici en un marc més essencialista.

Periodísticament, Capote de seguida va entendre que l'ànsia anava en detriment del detallisme i que només arribant als àtoms dels fets un podia romandre orgullós i satisfet de la feina feta. La paciència de l'escriptor i la curiositat del periodista s'havien trobat i la fortalesa de la seva unió semblava irrompible. És clar que tot això passava en un món on l'algoritme o internet només eren fantasies utòpiques dignes del bolígraf d'Isaac Asimov.

... A EMBRIÓ DEL 'CLICKBAIT'

Cent anys després de l'arribada de Capote al món, i quaranta de la seva partida, urgeix revisar el paral·lisme existent entre la vida d'aquest escriptor i periodista i l'evolució de l'ofici que va revolucionar en nom de la puresa, que s'ha convertit a poc a poc en una ombra del que va ser. No és casualitat que l'inici de la davallada de l'autor comencés quan va apostar la grandesa de la seva ploma i la revalorització de la seva marca personal a ventilar els secrets del cor de la jet-set, convertint en rellevant i transcendent allò que no hauria d'importar a ningú. I passar-se l'ètica pel forro de les costures pot tenir conseqüències fatals que ell va pagar amb l'ostracisme social i l'oblit mediàtic: ja no el convidaven a les festes, el seu cercle va deixar de parlar-li

Amb el periodisme, Capote
va entendre que l'ànsia anava en
detriment del detallisme i que
només arribant als àtoms dels fets
quedaria satisfet. És clar que
això passava quan l'algoritme i
internet eren una utopia

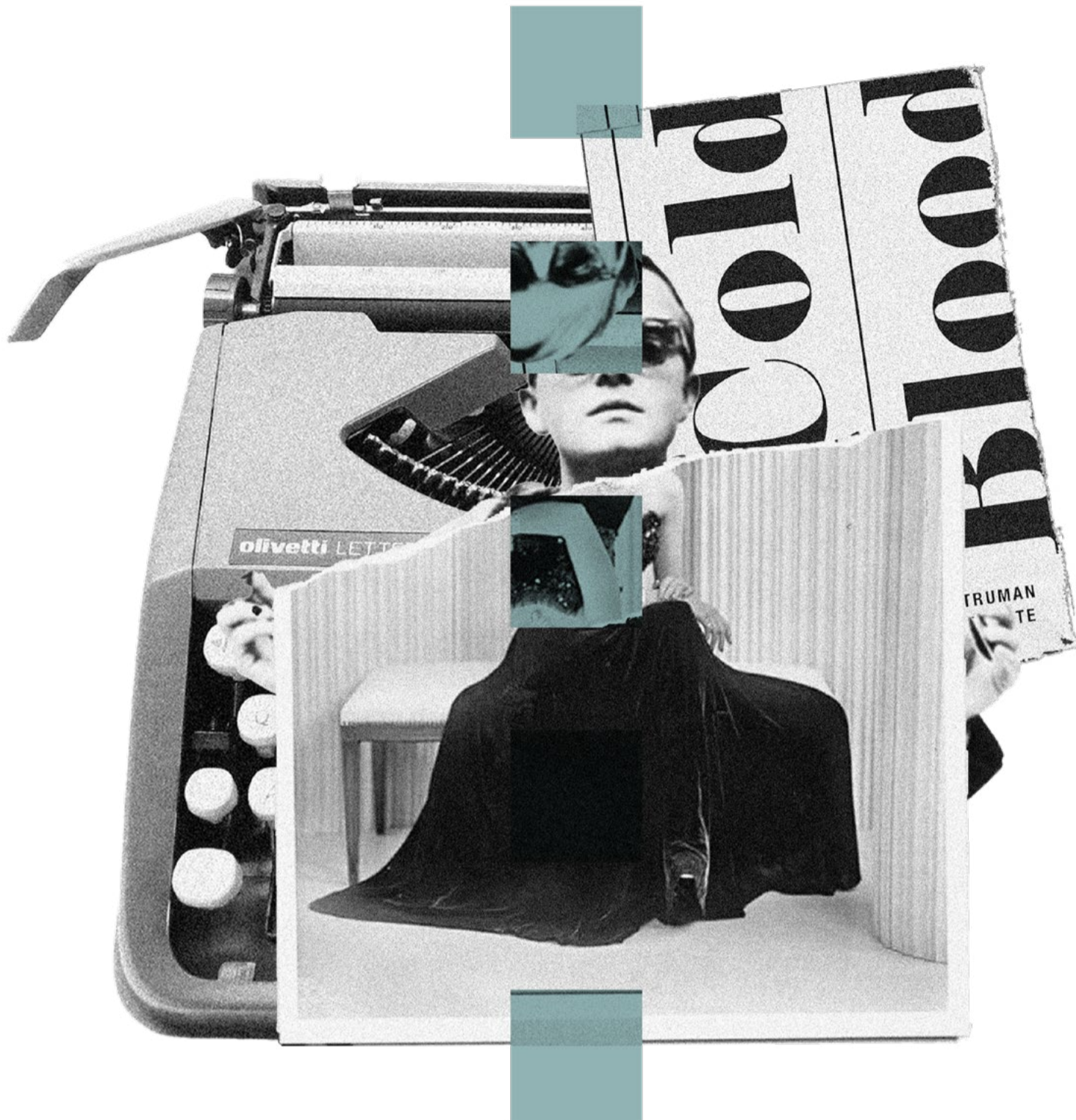
Periodisme, l'instigador suprem de la novel·la de no-ficció i un contista quirúrgicament impecable, va acabar devorat per les termites de la indiferència, censurat per les seves antigues amistats de l'alta societat i odiat pels seus "cignes", com ell anomenava les seves millors amigues: Lee Radziwill, Babe Paley, C.Z. Guest o Slim Keith, dones elegants i riques que van trobar en Capote un braç a qui agafar-se i ser molt més que gerros decoratius.

Eren els anys seixanta i la validesa de les dones era proporcional a la butxaca dels seus marits. El vincle es va retroalimentar: al seu costat ell degustava l'èxit que sempre havia volgut, matant el nen infeliç que va ser, i elles tenien un home extramatrimonial -i obertament homosexual- que les cuidava i les escoltava, i amb qui trobaven l'espai segur que

apropiat dels seus secrets per plasmar les contradiccions i hipocresies de l'univers exquisit que també l'alimentava a ell i va fer mala gala del que ara anomenem responsabilitat afectiva, però que llavors era simplement ser una persona decent. Va triar el seu ego per damunt de l'amor ("Què s'esperaven? Soc escriptor"), i mai li ho van perdonar.

DEL CIM DEL RELAT VERÍDIC...

El reconeixement del públic li havia arribat, però, una dècada abans amb *A sang freda* (1965), una excel·lent narració literària verídica, obligatòria a totes les facultats de Periodisme, que explica amb un detallisme enganyosament senzill l'assassinat de quatre membres de la família Clutter, naturals de l'estat de Kansas, a mans de Dick Hickock i Perry Smith. Capote va

i ell es va anar apagant entre pots de pastilles i ampolles buides, víctima també de la seva superioritat moral. Capote, sense saber-ho, potser ja va encetar aquest meló sucós que la digitalització periodística ha rebatejat en forma de pescaclics, *fake news*, groguisme i rumorologia, carregant-se a més l'esperit de qualitat que sí que va mantenir sempre aquest cronista impecable, i alimentant la bestiola insaciable del més, i més, i més.

Així es mantenen, malauradament, la majoria dels mitjans de comunicació d'avui, produint textos de forma indiscriminada i buscant desesperadament una veritat monetitzable, recorrent a la ficcionalització de la realitat -és a dir, a la mentida- si és necessari, una dubtosa praxi que no té res a veure amb l'exercici literari de complementar els forats d'un relat real amb pedaços narratius per millorar-ne la comprensió,

que fou la petjada infinita d'aquest dandi novaiorquès.

El seu final no va ser just, si el comparem amb l'enorme pes que té la seva obra, perquè un text, només un, va ser suficient per destronar-lo i posar en dubte tot el seu llegat, semblant el pressagi. Igual com passa a les redaccions, al carrer, el periodisme com a concepte ha perdut la fe de la gent perquè massa sovint ha substituït la seva raó de ser per quatre duros i ha

oblidat que un dia va ser útil. Friso per saber què pensaria ara Truman Capote, amb tanta sobredosi insultant de continguts mediocres i barroers, de la colonització de la intimitat en pro dels clics, sobre la banalització dels projectes de vida individuals per aconseguir un grapat d'audiències, i de com això ha fet que cada cop s'hagi d'escriure més i pensar menys -o no pensar, directament, gràcies a l'automatització del relat. No crec que li agradés. ●

Llados al país dels incels

‘Coach’ i venedor d’èxit fàcil, la seva fama és una conseqüència lògica d’un moment de crisi existencial generada entre els homes en un context que interpel·la una masculinitat assedegada de seguretat, de sentit de pertinença i d’un espai de claredat

Totes hem sentit a parlar dels incels i a totes ens sona el nom de Llados. Però què tenen en comú? Els incels (nom que prové de l’acrònim anglès *involuntary celibate*) s’han fet famosos en els últims anys després de la publicació de diverses recerques que apuntaven el que té de problemàtic (i violent) una comunitat d’homes organitzada al voltant de l’odi contra les dones i el ressentiment per no poder cardar. No obstant això, cal matisar que, des de fa un temps, el terme *incel* ja no fa referència al grup en si, sinó que s’usa sobretot com a insult per assenyalar homes desgraciats que no carden (o no poden cardar), que són una mica estranys i senten rebuig o aversió per les dones o el feminisme. No em referiré al grup misogin organitzat, sinó a la segona accepció.

L’influencer Amadeo Llados ho va petar el 2023 quan es van fer virals alguns vídeos seus (el del *fokin crois-sant*), però al contingut que llavors provocava acudits i mofa irònica per venir d’un personatge pintoresc, avui s’hi afegeix preocupació seriosa que ha portat programes com *Equipo de Investigación* de La Sexta (terrible reportatge) o a youtubers com Claudia Nicolasa o La Gata de Schrödinger a treure vídeos sobre el personatge.

Llados i els incels són dos fenòmens que en un principi ens poden semblar contraposats: Llados fa ostentació d’un estil de vida de playboy, d’un discurs motivacional hardcore i d’una personalitat despreocupada, orgullosa i impertinent. D’altra banda, l’incel és un món carregat de tristesa, de ràbia i de ressentiment, centrat en l’odi i la bilis i poc donat a la filosofia motivacional barata.

Però què em diríeu si us plantejo que ens hem equivocat en posar en el centre de la identitat incel el no cardar? Constantment fem girar el nucli de la retòrica d’aquest col·lectiu entorn del celibat involuntari i, evidentment, hi té un pes important, però aquesta idea fa curt. Follar és un tema important, però no ho és en si mateix, sinó per la càrrega social que li donem. L’èxit sexual en les nostres societats està fortament lligat a l’èxit social, a la validació, a l’acceptació i a trobar un lloc en el món. Cardar és

ser vist, ser reconegut i desitjat, i això et dona realitat al món. Cardar, en l’experiència de la masculinitat normativa, és un camí d’acumulació de capital social (d’aquí ve que els homes fem dels nostres èxits davant d’altres homes o que els homes reeixits donin a entendre constantment que poden cardar quan vulguin).

Llados, aquí, juga un paper important. Llados encarna el missatge de Llados, et promet el que té i et fa partícip de la fantasia. Mai arribarem a ser ell, però, si li fem cas, podrem assaborir alguna cosa del seu triomf. Es tracta d’una *promesa de la felicitat* com la

que va desenvolupar la teòrica feminista Sara Ahmed en el llibre del mateix títol (editat en castellà a Caja Negra el 2019). Aquesta promesa es basa a oferir un estat de felicitat accessible i merescut sempre que ens ajustem a uns estàndards (de bellesa, de capital social, econòmic, sexual, cura personal, etc.). Aquesta pro-

mesa, en la masculinitat, adquireix moltes formes, però n’hi ha una que crida l’atenció especialment.

Quan observem els seguidors de Llados no veiem homes molt exitosos, ni amb molts diners, ni supermacos, ni atractius. Els que estan omplint Instagram o TikTok (i que podem trobar en perfils crítics amb el col·lectiu com @secta_llados_y_mas o @humi_llados_oficial) són xavals normals i corrents, amb habilitats socials comunes, que no destaquen en res. I segons vam veure en les entrevistes del programa d’*Equipo de Investigación*, hi ha molts nanos que deixen els estudis, solitaris que no tenen molts amics o que tenen certs problemes per relacionar-se.

I aquí apareix la promesa: la promesa no és tant cardar, i a vegades no va ni de ser reconeguts. Més aviat va de descobrir el que volem, trobar el nostre centre, superar-nos i aconseguir ser la millor versió de nosaltres mateixos. Llados no dona importància als diners, ni a l’èxit. L’important -i el que és cridaner i interessant de la seva proposta- és que et diu que tot això sobra, és un afegit de l’important, que és saber el que vols, ser coherent amb tu i defensar-ho fins al final. És a través del sentit com aconseguirem reconeixement, validació, desig... i diners.

La promesa de Llados no va tant de cardar, ni de ser reconegut, tot això és un apèndix de l’important, que és saber què vols i defensar-ho

Això ja ens acosta més al fenomen incel. Recordem que l'incel no només gira entorn de cardar. Gira entorn del malestar i del rebuig. Són, concretament, nois que es queixen de ser marginats i rebutjats perquè la societat està muntada de tal forma que els guapos i rics guanyen i la resta perd (un relat que podria ser, d'altra banda, bastant recuperable per un discurs feminista crític amb els estàndards de bellesa, però això deixem-ho per un altre dia).

Però, si bé la comunitat ha mostrat sempre un gran ressentiment contra els *guaperes* (sobretot si es ficaven amb ells i els feien *bullying*), en els joves que mobilitza Lladós veiem una cosa del tot diferent. Si observem les classes del famós coach, abunden perfils d'homes "normals". I quan els escoltem topem amb històries de solitud, de precarietat i, sobretot, amb falta de pertinença. Homes perduts, sense projecte vital, que fluixegen quan se'ls ofereix un sentit, una tasca i una manera de veure's en el món. Lladós tira molt de la sensació de grup, de la pertinença i de la certesa; i això, en una situació en què els homes ens trobem terriblement perduts. És molt embriagador. Lladós apel·la a la solitud i a la sensació de vertigen masculina donant-li un sentit, un lloc.

I això no només és cridaner per a homes solitaris, ferits pel rebuig i la solitud com els incels, també apel·la als qui rebutgen el joc de la seducció i que volen centrar-se en la seva vida, en les seves coses, en el seu negoci, en el cultiu personal i rebutgen la incidència de les dones en la seva vida. Els podríem relacionar amb un altre dels subgrups de la manosfera, els MGTOW (per les sigles "*Men Going Their Own Way*", és a dir, homes que van a la seva). Lladós t'ofereix la possibilitat de revaloritzar-te, d'enfocar-te en tu mateix (en les teves "macros"), de venjar-te d'aquells que es reien de tu quan aconseguies el primer milió.

Ja sabem que tot això no el converteix en un salvador. És un estafador violent que insulta, menysprea i tracta fatal els seus pupils. Però aquest tipus de tracte està molt normalitzat en entorns masculins. No és molt diferent de la forma en la qual un entrenador tracta el seu alumne en les pel·lícules de Hollywood: lideratges exigents que (suposadament) s'estimulen amb la duresa, que són violents perquè el dolor ens fa més forts i resistents.

Hem de rebutjar la narrativa senzilla que veu Lladós com un simple mentider amo d'una estafa piramidal (que ho és) o una espècie d'excepció en un món normal. Lladós és la

conseqüència lògica d'un moment de crisi existencial generalitzada en un context de "neoliberalisme del jo". I això, en l'experiència masculina, es tradueix en una absoluta falta de sentit i d'esperança vers món. I alhora, hem de trencar amb la idea que concep els alumnes de Lladós com a simples víctimes. Són (som, qui se'n deslliura?) homes assedegats d'alguna clau de seguretat, de sentit de pertinença i d'un espai de claredat. La pregunta no és com traiem a aquests nois de la secta sinó què els estem oferint a canvi. ●

TEXT: **LIONEL S. DELGADO**
FILÒSOF I SOCIÒLEG

Els permisos laborals per cria

Ara mateix, tant el permís de naixement com el de cura de menors i fins i tot el de lactància són iguals per ambdós progenitors, indistintament del seu gènere i del seu paper en la criança. El que és patriarcal o no és el que en fem.

Les dades assenyalen que la cura d'infants (com totes les tasques de cures) encara l'assumeixen les dones; són elles les que agafen més permisos, més excedències, les que hipotequen el seu desenvolupament professional i les que s'acaben empobrint econòmicament.

Els permisos afavoreixen aquest repartiment de responsabilitats? Ho dubto. M'atreveixo a dir que la reproducció de rols de gènere ve més marcada per la manca de referents (i la poca voluntat d'un sector de la població per treballar-se'ls) que per culpa de la configuració de les polítiques laborals (que podem criticar àmpliament, com faré a continuació).

Del que sí que es pot acusar aquests permisos, en tot cas, és de ser totalment insuficients i d'apuntalar el sistema capitalista per mitjà de la promoció d'una mercantilització salvatge de tot el que té a veure amb la cura i el sosteniment de la vida.

M'agradaria posar l'atenció sobre el subjecte de dret d'aquests permisos. Les mares i els pares són els titulars d'aquest dret de cura, que en realitat només és obligatori complir les primeres sis setmanes. La criatura que neix podrà ser cuidada per un dels seus tutors durant 26 setmanes (si s'impliquen ambdues parts). Té tela que si ets família mo-

noparental, aquestes 26 setmanes te les hagi de guanyar per la via judicial, també s'ha de dir.

Després, si l'enginyeria laboral ho permet, es podrà allargar unes setmanes compactant la lactància, aprofitant les vacances acumulades no gaudides o fins i tot casant-se, si no s'ha fet abans, per acoblar els que dies de permís que la llei concedeix.

Però en realitat qui té la imperativa necessitat de ser cuidat és la persona que neix, i no voldria fer un espòiler a ningú, però... sigui qui sigui la llargada final que s'aconsegueixi acumular, el nadó continua sent igual de vulnerable que el primer dia i no és capaç de fer-se càrrec de si mateix. El que el sistema hauria de protegir és aquest dret de l'infant, i facilitar que els progenitors puguin implicar-s'hi de forma igualitària tot el temps necessari i de forma retribuïda. Però això al capitalisme no li va bé. El mercat laboral ens necessita a totes actives i productives, com més aviat millor i amb les mínimes interrupcions. Això és una mica inviable quan tens criatures, sabeu?

Quan s'acaben els permisos i peripècies diverses per criar és quan comença el Via Crucis de les cites mèdiques, les vacunes amb reaccions imprevisibles, els processos vírics de 24 hores i les passes de panxa (que l'adult també agafarà, òbviament). Si l'infant està en una escola, també arriben les temibles trucades de "el teu fill/a té unes decimetes, l'has de venir a buscar". I les mirades reprovatòries fent-te saber que saben que li has donat el *xar-*

ropet màgic per endollar-lo al col·le, a veure si cola, i que et fan sentir la pitjor mare del món. "Però és que no podia tornar a faltar a la feina", dius.

Sostenir les jornades laborals amb aquests condicionants (i una gran manca de son reparador, deixeu-m'ho dir) és insofrible, per això moltes dones -les que s'ho poden permetre- acaben optant per l'excedència o la reducció de jornada.

Ara s'acusa aquestes mares d'insolidàries i de fer passes enrere en la lluita feminista que tant havia avançat en matèria de conciliació. Conciliació de qui? A mi el que em sembla revolucionari és que les dones puguem triar què volem fer, i que no sigui l'imperatiu econòmic o l'esclavitud de l'èxit professional qui triï per nosaltres. I encara menys -si us plau, companyes- els retrets d'altres dones qüestionant les nostres decisions. El que és menyspreable és que el sistema només contempli mesures per poder incorporar-se al mercat de seguida, i que no valori les cures en si mateixes.

Les cures, a totes les edats, són imprescindibles. Invisibilitzar-les, menystenir-les, no remunerar-les i continuar fomentant la seva sostenibilitat en el voluntarisme i les renúncies de qui les assumeixi -o sigui, les dones- és cruel i, ara sí, terriblement masclista i patriarcal. ●

ALBA ARNAU I TERRONES
PERIODISTA I COOPERATIVISTA

NO PAGAR LES CURES ÉS
CRUEL I PATRIARCAL

ançà encara són patriarcals?

ESCLAVATGE EN LA MATERNITAT MILLENNIAL

Un professor d'història que vaig tindre a la secundària, Paco Campos, ens deia que no havíem d'entendre la sanitat pública com una fita de les classes obreres sinó com un mecanisme de les classes dominants per a *reparar* la mà d'obra avariada. Un taller, bàsicament. Vint anys després encara me'n recorde de Paco, quan em dispose a dissecionar qualsevol de les prebendes de l'estat del benestar.

Com passa amb el model de família nuclear (dos progenitors i un o més fills en un espai domèstic tancat), la criança, tal com l'entendem en l'actualitat, també és una estructura social manllevada de la burgesia. L'historiador Philippe Ariès explica que la construcció de la centralitat del xiquet per part de les elits dominants (és a dir, el consens social segons el qual la infància mereix una etapa vital pròpia) perseguia l'objectiu de garantir el llinatge i el benestar de les generacions vinents. A partir d'aquesta idea, Fernanda Rodríguez, investigadora de l'àmbit familiar, afegeix que les cures infantils van anar aparellades amb la domesticació de les dones. Durant els segles XVIII i especialment el XIX es produeix el tancament massiu de les esposes i mares dins de l'àmbit domèstic.

Com a dones de classe treballadora, hem de tindre clar que tota la nostra organització familiar és copiada de les elits dominants i que, per tant, no respon a cap dels nostres interessos de cura i supervivència. Per molt que el sistema adopte mesures paliatives, el nostre llegat ens con-

tinua carregant amb uns pesos que són del tot insuportables i que converteixen la maternitat en un procés de desgast i destrossa generalitzada. Em ve al cap un text que fa poc va escriure l'Andrea Gumes -“Saps el que m'agradaria ser? A mi m'agradaria ser pare”- posant de manifest que la desigualtat en la criança es manté malgrat les tímides polítiques públiques que s'han desplegat en els últims anys.

Les mesures de reordenació de les càrregues familiars que s'han aplicat des d'una perspectiva feminista són també objecte de fetitxe de llei: per molt que un paper diga que “s'ha acabat el patriarcat a l'àmbit familiar”, la realitat és ben diferent. En el cas dels naixements biològics, la igualació dels permisos menysprea la qüestió física i emocional de la dona. En l'àmbit de la cura, no és just que la persona que s'ha obert en canal per a treure una criatura tinga el mateix marge de cura i autocura que qui s'ha dedicat (amb sort) a acompanyar.

Si ens posem a analitzar les pressions socioculturals, trobem, a més, que la major part de les dones sent una àmplia gamma de culpes quan han de conjugar la seua vida autònoma amb l'atenció als fills. El còctel explosiu de responsabilitats i vaivens emocionals ens acaba enclostrant portes endins de les cases perquè encara es penalitza que vulguem mantindre xicotetes parcel·les de gaudi. Per a sobreviure a la ferocitat de tots els factors que ens travesen durant la maternitat, al final som nosaltres les que continuem concentrant les excedències i les reduccions

de jornada en l'àmbit laboral, dues situacions que potser ens donen un respir, però que a la vegada ens fan perdre poder adquisitiu. Recordem que va ser Virginia Woolf qui va dir que “una dona ha de tindre diners”.

Recuperant l'enunciat inicial de Paco Campos, potser no hem d'entendre les polítiques de conciliació com una fita feminista sinó com una tímida adaptació del sistema per a, en última instància, mantindre encesos els forns que han de coure les futures generacions d'obrers. ●

EMMA ZAFÓN
PERIODISTA I ESCRITORA

EL RELAT DE **MARINA CARMONA RIVAS**
IL·LUSTRACIÓ DE **PEPE SERRA**

Sobirania

LA CAPA

ncarregada de la merceria. Un hule groc. M'han dit que aquest és el més sofert. De batalla. Per a una vida de servei. Com si s'hagués agenollat i prestat jurament. Com si en la tela cautoxada, tan basta, tan isarda, hi hagués entreteixida la proclamació d'un llarg regnat entre ampolles d'amoníac i fogons. Sense desgast. Un cobretaula/escut per a enfrontar l'escomesa lliurada sense repòs per l'oli bullent i el blanquejador, els corrons i les espàtules. Unes estovalles/pendó que faran estendre al celobert perquè l'embrutin els coloms, però que de net il·luminarà el gotejat rere l'alfàbrega i les gàbies.

Heus aquí la meravella de trobar, entre lligacames de blonda i rodets de niló, entre gafets i lluentons, una cota de malla. Heus aquí la crònica daurada: la mà envellida, macada, d'una donzella, acariciant l'ermini puntejat que no coneixeran mai les mestresses. D'oferta.

EL MÓN

Per dret de naixement, aquest terreny: allà on sols s'arriba de genolls. Estesa inabastable.

ELS GUANTS

Fins als colzes. Goma blava. S'han de saber portar. Jo, des dels disset anys. Morena, seriosa. El portamonedes de cireretes. Quan les senyores encara m'agafaven de la cara. Quan em guardaven un platet de pernil, patates forneres. M'esperaven al replà. Em rebien com si hi hagués arribat a cavall, ferida, assedegada, anunciada per la flauta travessera d'un patge. Polifòniques i policromades. La meua llegenda, punta al coixí, col·lectiva com una senyera, brodant-se d'escala en escala.

Què us diré? Em pagaven poc, però em besaven les ungles aranades. Agafava aquelles baietes celestes de lleixiu i me les portava als llavis pelats per a segellar l'encàrrec, la promesa, de llevar-me a l'albada per a carregar les alforges de ràfia. *Què us diré?* La més noble i callada. *Què us diré?* Mentre m'enguantava, asseguda a les arduoses, bizantines cuines d'aquelles dames, de vegades em pentinaven i deien que era una llàstima.

Aquest plàstic gruixut, 20 ct. el parell, testimoni del meu pernabatre.

L'ESTENDARD

I em van dir: no podràs defallir. Rebràs estocades als ronyons i una sageta de fritura esvalotada et creuarà la galta i en aquest estat hauràs de baixar a la plaça per un branquilló de llorer i mig quilo d'orada. Avançaràs per esvorancs embardissats de soll i de tant sulfumant que hi abocaràs esbufegaràs foc. Duràs molts uniformes i rondaràs per comarques ignotes, però a casa sempre et vindran perquè els llevis les taques amb les mans fluorescents de colorant. Als trenta-vuit ja portaràs faixa. No tinguis por. Conqueriràs el terrat amb la bugada.

LA GORGERA

Encarcarada. Austera. Fins a la barbeta. Dur-la té un punt de penitència. Al retrat, és fàcil traçar el llinatge: les ombres sota els ulls, el nas recte, els clotets i la mica de dolçor que tinc són de la mare / els solcs vora els llavis, els pòmuls altius, les celles esclarides, l'enyor d'un oliver talat i d'un cel fresc

com un llençol recollit a l'agost són de l'àvia. Més enrere, cap rastre que no es pugui advertir en cap altre fotografia que en mi mateixa. Per part meua, he fundat un nou gest que pels segles que vindran serà fàcilment reconegut en les besllums que travessen les persianes abaixades de les habitacions penombroses sense escombrar dins el pinyol rodonet, amarg, de l'albercoc de la tarda.

L'ESPASA

no heu de témer una dona sola / no heu de témer una dona que és mig colador / no heu de témer una dona que és

tan poc com:
una assecadora
una aspiradora
una rentadora
una fregidora
una planxa
una boca
un ventre
una vedella
parpellejant
clavellet
arrencat
mosca
que
no
canta
*

EL TRON

Reclamo la possibilitat del miracle. Per exemple, el sol fet d'explicar aquesta història: una lletera a l'estable desfullant una col troba un anell amagat per un àngel. Trompetes cada cop que una serventa s'ajupi per a recollir les deixalles. Miniatura il·luminada –majestat augurada als marges.

EL CEPTRE

Presa de possessió: tot el que em demaneu tocar amb aquest eixugamans, regalimant vinagre.

LA VESTIMENTA

Adient per a una senyora de la meua categoria. Una bata capitonada. Emblema de la carn cansada. Tinc el deure de ser icònica: de cordar-me aquest gipó per al damunt poder suportar l'armadura platejada. D'oferir a la meua gent una imatge en què reflectir-se. Reunir tots els atributs imposats –la postura vençuda, la bellesa danyada, la domesticitat xarona, el gust per l'abaratiment– i fer-los lluminària.

LA CORONA

No marxis, reina, que al menjador encara has de repassar les ratlles.

EL MEU REGNE

País no reconegut.

Tecnologies obertes per a l'economia solidària

SARA BORRELLA

COMUNICADORA I SÒCIA DE LA COOPERATIVA COLECTIC

En el complex món tecnològic, el programari és essencial. És una recepta, un pla d'acció, escrit en un o diversos llenguatges interpretats per una màquina. És el mediador universal entre els dispositius electrònics, les nostres accions i les possibilitats de transformar el món que ens envolta. Per això, des dels inicis del programari, es van produir debats politicofilosòfics sobre la manera de produir i compartir el coneixement i els impactes socials que suposava.

Com diu Remedios Zafra a *Ojos y capital* (Consonni, 2015), el tema del programari no és merament tècnic. Implica qüestions ètiques fonamentals sobre llibertat i cooperació. En aquest sentit, l'economia social i solidària (ESS) i el programari lliure comparteixen valors essencials, com la prioritat de les persones per sobre del capital o la cerca de l'autonomia, l'interès comú, la participació i la gestió democràtica. Però quines són les dificultats específiques que enfronten les persones i organitzacions so-

cial a l'hora d'implementar tecnologies ajustades a les seves necessitats?

Un dels reptes és la innovació. En els últims anys, l'ESS s'ha enfortit com a generadora d'ocupació i motor del desenvolupament local. Però una part del sector pateix limitacions a causa de l'escassa incorporació de tecnologies innovadores. Aquesta situació s'agudita, sovint, per la restricció a l'accés al finançament públic i privat. Molts productes i serveis cooperatius, socials i solidaris no poden competir en igualtat de condicions en el mercat capitalista.

Un altre problema té a veure amb les necessitats tecnològiques reals. Les lògiques, estructures i les exigències d'una cooperativa sense ànim de lucre difereixen significativament de les d'una empresa orientada només al benefici. Aquesta disparitat s'aplica igualment al tipus de programari i les eines que cadascuna utilitza. És crucial la importància de construir i adoptar solucions que s'ajustin específicament a les necessitats de les organitzacions

de l'ESS, en lloc de buscar que aquestes s'adaptin a eines concebudes per a negocis purament lucratius.

Una altra dificultat és la competència desigual amb les grans corporacions. Les anomenades GAFAM (Google, Amazon, Facebook, Apple i Microsoft) dominen el mercat digital amb recursos i influència global. Les seves pràctiques monopolístiques i les estratègies comercials agressives minven els esforços per promoure i adoptar alternatives descentralitzades lliures i obertes dins de l'ESS.

Podem parlar també de l'accessibilitat i la forma de producció i distribució del coneixement. El programari privatiu ens ha venut molt bé allò de "si no pagues, el producte ets tu", però els costos de sortida són molt alts. Com que no publiquen el codi, ni com treballen ni les dades que generen, un cop es comencen a fer servir és molt difícil deixar de fer-ho. Per a moltes organitzacions, canviar de programari és perdre dades fonamentals i pagar el cost de quedar *presoneres* d'una tecnologia.

Les eines lliures donen independència tecnològica i llibertat d'elecció tant per començar com per deixar d'usar-les.

Els primers dies d'internet, la xarxa en si mateixa érem les persones amb ordinadors, dialogant entre nosaltres, node a node, com si fos una prolongació col·lectiva dels sistemes nerviosos, suggerint un nou model de distribució social. L'internet actual presenta una realitat distinta. "Connectar-se" sovint implica iniciar una sessió en plataformes controlades per grans corporacions. Ingressant a Google, Amazon, Facebook, Twitter o TikTok, ens convertim en consumidores o espectadores i acceptem les seves condicions de servei.

Avui, la interconnexió està definida per aquells que busquen vendre el nostre coneixement i les nostres experiències, en lloc de simplement compartir-los. Tenim la capacitat de recuperar la tecnologia i els valors de xarxes autènticament obertes, deixant de ser simples usuàries de les seves plataformes. Nosaltres som la xarxa. ●

L'ESPINA

AVE FELIX

AVE FÉLIX

SERGI MORESO

Assemblea General

20 de juny
18.30 h
Can Batlló

Sala Auditori
C. Constitució 19
Barcelona

Es podrà participar telemàticament.
Més informació a directa@directa.cat

Si no ets sòcia, pots fer-te'n aquí:
cooperativa.directa.cat/fes-te-socia/

SOTA FOCUS

4-15

Un de cada tres pisos de protecció oficial a Catalunya, el País Valencià i les Illes perdrà aquesta condició en els pròxims sis anys

Algunes veïnes d'habitatges en aquesta situació denuncien increments de lloguer i processos d'expulsió per part de grans tenidors privats.

SOBIRANIES

16-21

L'Orxatona de València, pedalades que són massa.

22-23

Cooperació microscòpica.

24-25

Mobilitat encarrilada, per tots els mitjans.

26-27

Revertir l'espiral de la soledat en la vellesa.

28-29

"La violència policial a Colòmbia és una manifestació del conflicte armat"

30

El temps de les cireres.

LA CENTRAL

32-33

Una monumental petjada colonialista a Barcelona.

INTERNACIONAL

34-37

Bolsonaro deixa un rastre de tortura a les presons del Brasil.

38-39

Vuitanta anys de l'FMI i el Banc Mundial, els guardians del capitalisme.

L'ENTREVISTA

40-45

Maria Gomar, artista visual: "L'art possibilita mostrar els malestans històrics, no només des del dolor".

IDEARI

46-51

Esport olímpic vestit d'estereotips patriarcals.

52

Receptes contra la violència laboral.

53-55

Truman Capote i la periodística del safareig.

56-57

Llados al país dels incels.

58-59

A debat: Els permisos laborals per criança encara són patriarcals?

60-61

Relat: "Sobirania".

SOM COOPERATIVA

62

Tecnologies obertes per a l'economia solidària.